Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (neljas koda)

16. september 2013 *

Konkurents — Keelatud kokkulepped — Vannitoa seadmete ja sisustuse Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Madalmaade ja Austria turg — ELTL artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumise tuvastamise otsus — Hinnatõusude kooskõlastamine ja tundliku äriteabe vahetamine — Konkurentsi moonutamine — Tõend — Trahvisumma arvutamine — Koostöö haldusmenetluses — 2002. aasta koostööteatis — Kaitse trahvide eest — Trahvisumma vähendamine — Oluline lisaväärtus — 2006. aasta suunised trahvide arvutamise meetodi kohta — Tagasiulatuva jõu puudumise põhimõte

Kohtuasjas T-380/10,

Wabco Europe, asukoht Brüssel (Belgia),

Wabco Austria GesmbH, asukoht Viin (Austria),

Trane Inc., asukoht Piscataway, New Jersey (Ühendriigid),

Ideal Standard Italia Srl, asukoht Milano (Itaalia),

Ideal Standard GmbH, asukoht Bonn (Saksamaa),

esindajad: advokaadid S. Völcker, F. Louis, A. Israel, N. Niejahr, *solicitor* C. O'Daly, *solicitor* E. Batchelor ja *barrister* F. Carlin,

hagejad,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: F. Castillo de la Torre, F. Ronkes Agerbeek ja G. Koleva,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 23. juuni 2010. aasta otsus K(2010) 4185 (lõplik) ELTL artiklis 101 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39.092 – Vannitoa seadmed ja sisustus) hagejaid puudutavas osas ning vähendada neile määratud trahvisummasid,

ÜLDKOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees I. Pelikánová, kohtunikud K. Jürimäe (ettekandja) ja M. van der Woude,

kohtusekretär: ametnik S. Spyropoulos,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. märtsi 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

1 23. juuni 2010. aasta otsuses K(2010) 4185 (lõplik) ELTL artiklis 101 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39.092 – Vannitoa seadmed ja sisustus) (edaspidi „vaidlustatud otsus") tuvastas Euroopa Komisjon ELTL artikli 101 lõike 1 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artikli 53 rikkumise vannitoa seadmete ja sisustuse sektoris. See rikkumine, milles väidetavalt osales 17 ettevõtjat, pandi toime eri perioodidel ajavahemikus 16. oktoobrist 1992 kuni 9. novembrini 2004 ning see toimus konkurentsivastaste kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse vormis Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Madalmaade ja Austria territooriumil (vaidlustatud otsuse põhjendused 2 ja 3 ning artikkel 1).

2 Täpsemalt märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et tuvastatud rikkumine seisnes esiteks vannitoaseadmete ja -sisustuse tootjate poolt iga-aastases hinnatõusude ja muude hinnategurite kooskõlastamises regulaarsetel koosolekutel riiklikes kutseühendustes, teiseks hindade kindlaksmääramises või kooskõlastamises selliste konkreetsete sündmuste korral nagu toorainehinna suurenemine, euro kasutuselevõtt ja maanteemaksu kehtestamine ning kolmandaks tundliku äriteabe avaldamises ja vahetamises (vaidlustatud otsuse põhjendused 152–163). Lisaks tuvastas komisjon, et hindade kindlaksmääramine vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris toimus iga-aastase tsüklina. Selles kontekstis kehtestasid tootjad hinnaskaalad, mis tavaliselt kehtisid terve aasta ning mida kasutati ärisuhete alusena hulgimüüjatega (vaidlustatud otsuse põhjendused 152–163).

3 Keelatud kokkuleppega seotud tooted on vannitoaseadmed ja -sisustus, mis kuuluvad ühte järgmisest kolmest tootealamrühmast: kraanid ja toruliitmikud, dušikabiinid ja lisaseadmed ning keraamilised tooted (edaspidi „kolm tootealamrühma") (vaidlustatud otsuse põhjendused 5 ja 6).

4 American Standard Inc., kellest 2007. aastal sai Trane Inc., on Ameerika kontsern, kes toodab ja turustab kaubamärgi Ideal Standard all keraamilisi tooteid ning kraane ja toruliitmikke. Kõnealuse kontserni Euroopa tegevuse selles sektoris võttis alates 29. oktoobrist 2001 üle American Standard Europe BVBA, kellest 2007. aastal sai Wabco Europe. Kontsernil oli kuues liidu liikmesriigis tegutsevad 100% tütarettevõtjad, st esiteks Saksamaal Ideal Standard GmbH ja Ideal-Standard Produktions-GmbH, Prantsusmaal Ideal Standard SAS, kolmandaks Itaalias Ideal Standard Italia Srl, neljandaks Madalmaades alates 2001. aastast Metaalwarenfabriek Venlo BV, kellest 2005. aastal sai Ideal Standard Nederland BV Europe, viiendaks Austrias Wabco Austria GesmbH, kes 2007. aastal müüdi Ideal Standard GmbH-le ning kuuendaks Belgias viimase tütarettevõtja (vaidlustatud otsuse põhjendused 21–26 ja 1043–1049).

5 Wabco Europe'it, Wabco Austriat, Trane'i, Ideal Standard Italiat ja Ideal Standardit nimetatakse tagapool koos „hagejateks".

6 Masco Corp. ja tema tütarettevõtjad, sh Hansgrohe AG, kes toodab kraane ja toruliitmikke, ja Hüppe GmbH, kes toodab dušikabiine, teavitasid 15. juulil 2004 komisjoni keelatud kokkuleppest vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris ja taotlesid kaitset trahvide eest vastavalt komisjoni teatisele, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155; edaspidi „2002. aasta koostööteatis"), või kui seda ei anta, siis nende

trahvisummade vähendamist. Komisjon võttis 2. märtsil 2005 2002. aasta koostööteatise punkti 8 alapunkti a ja punkti 15 kohaselt Masco suhtes vastu tingimusliku otsuse trahvide eest kaitse andmise kohta (vaidlustatud otsuse põhjendused 126–128).

7 Komisjon viis 9. ja 10. novembril 2004 nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (ELT 2003, L 1; lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 20 lõike 4 alusel mitme vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris tegutseva äriühingu ja riiklike kutseühenduste ruumides läbi etteteatamata kontrollid (vaidlustatud otsuse põhjendus 129).

8 15. ja 19. novembril 2004 taotlesid Grohe Beteiligungs GmbH ja tema tütarettevõtjad (edaspidi „Grohe") ning hagejad 2002. aasta koostööteatise alusel kaitset trahvide eest, või kui seda ei anta, siis trahvisummade vähendamist (vaidlustatud otsuse põhjendused 131 ja 132).

9 Ajavahemikus 15. novembrist 2005 kuni 16. maini 2006 saatis komisjon vastavalt määruse nr 1/2003 artiklile 18 teabenõudeid mitmele vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris tegutsevale äriühingule ja ühendusele, sh hagejad (vaidlustatud otsuse põhjendus 133).

10 17. ja 19. jaanuaril 2006 taotlesid Roca SARL ja Hansa Metallwerke AG ning nende tütarettevõtjad 2002. aasta koostööteatise alusel kaitset trahvide eest, või kui seda ei anta, siis nende trahvisumma vähendamist. 20. jaanuaril 2006 taotles ka Aloys Dornbracht GmbH & Co KG Armaturenfabrik (edaspidi „Dornbracht") sellist kaitset, või kui seda ei anta, siis trahvisumma vähendamist.

11 Komisjon võttis 26. märtsil 2007 vastu vastuväiteteatise, mis tehti hagejatele teatavaks (vaidlustatud otsuse põhjendus 139).

12 Ajavahemikus 12. kuni 14. novembrini 2007 toimus ärakuulamine, millel hagejad osalesid (vaidlustatud otsuse põhjendus 143).

13 Komisjon saatis 9. juulil 2009 teatavatele äriühingutele, sh hagejad, asjaolude ülevaadet käsitleva kirja, juhtides nende tähelepanu teatavatele tõenditele, millele komisjon kavatses lõpliku otsuse vastuvõtmisel tugineda (vaidlustatud otsuse põhjendused 147 ja 148).

14 Ajavahemikus 19. juunist 2009 kuni 8. märtsini 2010 saatis komisjon määruse nr 1/2003 artikli 18 alusel täiendavaid teabenõudeid mitmele äriühingule, sh hagejad (vaidlustatud otsuse põhjendused 149–151).

15 23. juunil 2010 võttis komisjon vastu vaidlustatud otsuse.

16 Vaidlustatud otsuses leidis komisjon esiteks, et eespool punktis 2 kirjeldatud tegevus kuulus tervikplaani, mille eesmärk oli piirata konkurentsi nimetatud otsuse adressaatide vahel ning millel olid ühe vältava rikkumise tunnused, mis hõlmas eespool punktis 3 nimetatud kolme tootealamrühma ning Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Madalmaade ja Austria territooriumi (vaidlustatud otsuse põhjendused 778 ja 793) (edaspidi „tuvastatud rikkumine"). Sellega seoses rõhutas ta eelkõige asjaolu, et tegevus vastas korduvale mudelile, mis osutus samaks kuues komisjoni uurimisega hõlmatud liikmesriigis (vaidlustatud otsuse põhjendused 778 ja 793). Ta tõi välja ka selliste riiklike kutseühenduste olemasolu, mille tegevus hõlmab kõiki kolme tootealamrühma ja mida ta nimetas „kooskõlastusasutuseks", selliste riiklike kutseühenduste olemasolu, kuhu kuuluvad liikmed, kelle tegevus on seotud vähemalt kahega kolmest tootealamrühmast ja mida ta nimetas „toodetevaheliseks ühenduseks", ning spetsialiseerunud ühenduste olemasolu, kuhu kuuluvad liikmed, kelle tegevus on seotud ühega kolmest tootealamrühmast (vaidlustatud otsuse põhjendused 796 ja 798). Viimaseks tuvastas ta selliste ettevõtjate tuumiku esinemise, kes osalesid keelatud kokkuleppes eri liikmesriikides ning kooskõlastusasutustes ja toodetevahelistes ühendustes (vaidlustatud otsuse põhjendused 796 ja 797).

17 Konkreetsemalt hagejate osas leidis komisjon, et nad osalesid rikkumistes, mis puudutasid keraamilisi tooteid ning kraane ja toruliitmikke eri perioodidel ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 Belgias, Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias ja Austrias. Kuid komisjon märgib, et neid ei saa pidada vastutavaks Madalmaades toime pandud rikkumise eest, kuna rikkumine sellel territooriumil lõppes 1999. aastal, enne kui nad 2001. aastal omandasid rikkumises osalenud tütarettevõtja. Komisjon järeldab, et hagejad osalesid ühes rikkumises, kuna nad võisid mõistlikult ette näha, et konkurentsivastane tegevus toimus enne 2001. aastat (vaidlustatud otsuse põhjendused 853–856).

18 Teiseks, igale ettevõtjale määratud trahvi arvutamiseks tugines komisjon suunistele määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2; edaspidi „2006. aasta suunised") (vaidlustatud otsuse põhjendus 1184).

19 Vaidlustatud otsuse artiklis 1 loetleb komisjon ettevõtjad, kellele ta määrab karistuse ELTL artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumise eest alates 1. jaanuarist 1994, kuna nad osalesid keelatud kokkuleppes vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris Belgias, Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, Madalmaades ja Austrias eri perioodidel ajavahemikus 16. oktoobrist 1992 kuni 9. novembrini 2004.

20 Hagejaid puudutavas osas on vaidlustatud otsuse artikli 1 lõike 1 punktid 3–5 sõnastatud järgmiselt:

„1) Järgmised ettevõtjad on rikkunud [ELTL] artiklit 101 ning alates 1. jaanuarist 1994 EMP lepingu artiklit 53, osaledes osutatud ajavahemikel jätkuvas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris Saksamaal, Austrias, Itaalias, Prantsusmaal, Belgias ja Madalmaades:

[…]

3. Trane […] 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004.

4. W[abco] Europe […] 29. oktoobrist 2001 kuni 9. novembrini 2004 ja W[abco] Austria […] 21. juulist 1994 kuni 9. novembrini 2004. Ideal Standard […] 19. märtsist 2003 kuni 9. novembrini 2004, Ideal Standard Produktions […] 30. oktoobrist 2001 kuni 9. novembrini 2004, Ideal Standard [SAS] 10. detsembrist 2002 kuni 9. novembrini 2004, Ideal Standard Italia […] 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004.

5. Ideal Standard Nederland […] 30. novembrist 1994 kuni 31. detsembrini 1999."

21 Vaidlustatud otsuse artiklis 2 määrab komisjon asjaomastele ettevõtjatele trahvid. Kõige suurem trahv määrati hagejatele – 326 091 196 eurot. Hagejate osas on otsuse artikli 2 lõige 3 sõnastatud järgmiselt:

„Artiklis 1 nimetatud rikkumise eest määratakse järgmised trahvid:

a) 259 066 294 eurot Trane'ile […];

b) 44 995 552 eurot […] solidaarselt W[abco] Europe'ile […] ja Trane'ile […];

c) 1 519 000 eurot […] solidaarselt W[abco] Austriale […], W[abco] Europe'ile […] ja Trane'ile […];

d) 0 eurot […] solidaarselt Ideal Standardile [SAS], W[abco] Europe'ile […] ja Trane'ile […];

e) 12 323 430 eurot […] solidaarselt Ideal Standard Italiale […], W[abco] Europe'ile […] ja Trane'ile […];

f) 5 575 920 eurot […] solidaarselt Ideal Standardile […], W[abco] Europe'ile […] ja Trane'ile […];

g) 0 eurot […] solidaarselt Ideal Standard Produktionsile […], W[abco] Europe'ile […] ja Trane'ile […];

h) 2 611 000 eurot […] solidaarselt W[abco] Austriale […] ja Trane'ile […];

i) 0 eurot Ideal Standard Nederlandile […]".

Menetlus ja poolte nõuded

22 Hagejad esitasid hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 8. septembril 2010. Samal päeval Üldkohtu kantseleisse esitatud eraldi dokumendiga taotlesid hagejad kohtuasja lahendamist kiirendatud menetluses vastavalt Üldkohtu kodukorra artiklile 76a.

23 Üldkohus (neljas koda) jättis 19. oktoobri 2010. aasta otsusega rahuldamata hagejate taotluse lahendada asi kodukorra artikli 76a alusel kiirendatud menetluses.

24 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (neljas koda) avada suulise menetluse ja esitas kodukorra artikli 64 kohaste menetlust korraldavate meetmete raames pooltele kirjalikke küsimusi. Pooled vastasid neile küsimustele ettenähtud tähtajal.

25 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 27. märtsi 2012. aasta kohtuistungil.

26 Hagejad paluvad Üldkohtul:

— tühistada osaliselt vaidlustatud otsuse artikli 2 lõige 3 neile määratud trahve puudutavas osas ning vajalikus ulatuses nimetatud otsuse artikli 1 lõike 1 punktid 3 ja 4;

— vähendada neile määratud trahvi summat;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

27 Komisjon palub Üldkohtul:

— jätta hagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

28 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et liidu kohtu kontroll, mida ta teostab komisjoni otsuste suhtes, milles karistatakse konkurentsiõiguse rikkumiste eest, rajaneb õiguspärasuse kontrollil, mis on ette nähtud ELTL artiklis 263 ja mida juhul, kui talle esitatakse sellekohane taotlus, täiendatakse täieliku pädevusega, mis on kohtule antud vastavalt ELTL artiklile 261 määruse nr 1/2003 artiklis 31 (vt selle kohta Euroopa Kohtu 8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-386/10 P: Chalkor *vs.* komisjon, EKL 2011, lk I-13085, punktid 53, 63 ja 64). See pädevus annab kohtule lisaks karistuse õiguspärasuse kontrollimisele õiguse asendada komisjoni hinnang enda omaga ja järelikult vajaduse korral määratud trahv või karistusmakse tühistada, seda vähendada või suurendada (vt Euroopa Kohtu 8. detsembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-272/09 P: KME Germany jt *vs.* komisjon, EKL 2011, lk I-12789, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika; vt selle kohta Üldkohtu 5. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas: T-11/06, Romana Tabacchi *vs.* komisjon, EKL 2011, lk II-6681, punkt 265).

29 Eelmises punktis esitatud kohtupraktikat arvestades tuleb kõigepealt vaidlustatud otsuse õiguspärasuse kontrollimise raames analüüsida hagejate nõuet tühistada vaidlustatud otsuse artiklid 1 ja 2 neid puudutavas osas ning seejärel nende nõuet, et Üldkohus kasutaks oma täielikku pädevust hagejatele komisjoni määratud trahvisummade muutmiseks, vähendades neid.

A – *Esimese võimalusena esitatud nõuded, milles palutakse vaidlustatud otsus osaliselt tühistada*

30 Hagejad esitavad tühistamisnõude põhjendamiseks neli väidet. Esimese väite kohaselt on trahvi arvutamisel tehtud viga, kuna arvesse võeti nende Itaalias müüdud keraamiliste toodete väärtust. Teine väide tugineb sellele, et komisjon ei võtnud trahvisumma arvutamisel arvesse seda, et ta andis neile Belgias ja Prantsusmaal toime pandud rikkumistega seoses 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimase lause alusel osalist kaitset trahvide eest. Kolmanda väite kohaselt oleks komisjon pidanud asuma seisukohale, et nad esitasid esimesena olulise lisaväärtusega tõendeid 2002. aasta koostööteatise tähenduses, mistõttu oleks nende trahvi tulnud vähendada 50%, mitte 30%. Neljandas väites kinnitavad hagejad, et juhtumi asjaoludele 2006. aasta suuniseid kohaldades rikkus komisjon tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtet.

1. *Esimene väide, et trahvi arvutamisel on tehtud viga, kuna arvesse võeti hagejate Itaalias müüdud keraamiliste toodete väärtust*

31 Hagejad väidavad sisuliselt, et komisjon ei tõendanud õiguslikult piisavalt kõnealust rikkumist osas, mis puudutab neid keraamilisi tooteid, mida müüdi Itaalia turul 11 aasta ja 7 kuu jooksul, st ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004, ega *a fortiori* nende osalemist kõnealuses rikkumises. Sellega seoses meenutavad nad, et komisjon kohustus vaidlustatud otsuse põhjenduses 1140 arvutama igale ettevõtjale määratavat trahvi üksnes sõltuvalt nende toime pandud rikkumise eripäradest, st arvestades territooriumi ja asjassepuutuvaid tootealamrühmasid ning nende osalemise tegelikku kestust nimetatud rikkumises. Seega tuleb neile määratud trahvi kogusummat vähendada 75%, st ligi 248 miljonit eurot.

32 Komisjon vaidleb sellele argumendile vastu.

33 Seega tuleb analüüsida, kas komisjon tõendas õiguslikult piisavalt hagejate osalemist rikkumises, mis puudutab Itaalia turul müüdud keraamilisi tooteid ja mis pandi toime ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004.

a) ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumise olemasolu ja selle tõendamist käsitleva kohtupraktika meeldetuletus

34 Esiteks tuleb keelatud kokkuleppe olemasolu kui sellise osas meenutada, et ELTL artikli 101 lõike 1 kohaselt on ühisturuga kokkusobimatud ja keelatud kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu piires.

35 EÜ artikli 101 lõike 1 mõttes kokkuleppe olemasoluks piisab sellest, kui ettevõtjad on väljendanud oma ühist tahet käituda turul konkreetsel viisil (Üldkohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-7/89: Hercules Chemicals *vs.* komisjon, EKL 1991, lk II-1711, punkt 256, ja 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB Holding jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 199).

36 Kokkuleppe ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses võib lugeda sõlmituks niipea, kui esineb ühine tahe, mis on suunatud konkurentsi piiramisele põhimõtteliselt, isegi kui plaanitava piirangu konkreetseid detaile alles läbi räägitakse (vt selle kohta eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus HFB Holding jt *vs.* komisjon, punktid 151–157 ja 206).

37 Kooskõlastatud tegevuse all mõistetakse koostööd ettevõtjate vahel, kes ei ole läinud nii kaugele, et nad oleksid sõlminud kokkuleppe selle sõna kitsas tähenduses, kuid kes valivad teadlikult konkurentsiriskide asemel ettevõtjatevahelise praktilise koostöö (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 115, ja 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-4287, punkt 158).

38 Selles suhtes on ELTL artikli 101 lõikega 1 vastuolus igasugune ettevõtjate omavaheline otsene või kaudne suhtlemine, millega võidakse mõjutada olemasoleva või potentsiaalse konkurendi tegevust turul või anda sellisele konkurendile teada, kuidas ettevõtja ise on otsustanud või kavatseb hakata turul tegutsema, kui sellise suhtlemise eesmärk või tagajärg on konkurentsi piiramine (vt selle kohta eespool punktis 37 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punktid 116 ja 117).

39 Teabevahetus konkurentide vahel on vastuolus liidu konkurentsieeskirjadega, kui see vähendab teadmatuse astet kõnealuse turu toimimise kohta või teeb selle astme olematuks, mille tulemusel tekib konkurentsipiirang ettevõtjate vahel (vt selle kohta Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-194/99 P: Thyssen Stahl *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-10821, punkt 81 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Nimelt kõrvaldab tundliku teabe avaldamine teadmatuse konkurendi tulevase käitumise ees ning mõjutab otseselt või kaudselt nii teabe adressaadi strateegiat (vt selle kohta Euroopa Kohtu 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-238/05: Asnef-Equifax ja Administración del Estado, EKL 2006, lk I-11125, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika). Iga ettevõtja peab seega otsustama sõltumatult, mil viisil ta kavatseb ühisturul tegutseda ja milliseid tingimusi ta kavatseb oma klientidele kohaldada (vt eespool punktis 39 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *vs.* komisjon, punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Kuigi vastab tõele, et see autonoomia nõue ei välista ettevõtjate õigust kohandada mõistlikult oma tegevust konkurentide juures täheldatud või nende oodatava käitumisega, on sellega siiski tõsises vastuolus igasugune otsene või kaudne suhtlemine selliste ettevõtjate vahel, mille eesmärk või tagajärg on saavutada niisugused konkurentsitingimused, mis ei vasta asjaomase turu tavalistele konkurentsitingimustele, võttes arvesse toodete või osutatud teenuste laadi, ettevõtjate suurust ja arvu ning selle turu mahtu (vt eespool punktis 39 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *vs.* komisjon, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Teiseks, ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumise kohta tõendite esitamise suhtes tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale peab komisjon tõendama tema poolt kindlakstehtud rikkumisi ja esitama tõendid, mille alusel saab õiguslikult piisavalt tuvastada rikkumise koosseisu kuuluvate asjaolude asetleidmist (vt selle kohta Euroopa Kohtu 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon, EKL 1998, lk I-8417, punkt 58, ja eespool punktis 37 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 86).

43 Lisaks, kui liidu kohus teeb otsuse nõude üle tühistada komisjoni otsus, milles tuvastatakse konkurentsieeskirjade rikkumine ja määratakse otsuse adressaatidele trahvid, kontrollib kohus üksnes vaidlustatud akti õiguspärasust ega tohi seega komisjoni hinnangut asendada enda hinnanguga (vt selle kohta Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2501, punkt 174).

44 Kohtul, kes lahendab tühistamishagi komisjoni otsuse peale, milles tuvastatakse konkurentsieeskirjade rikkumise olemasolu ja määratakse otsuse adressaatidele trahv, tuleb hinnata, kas tõendid, millele komisjon tugineb, on etteheidetava rikkumise tõendamiseks piisavad (vt selle kohta Üldkohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, nn PVC II kohtuotsus, EKL 1999, lk II-931, punkt 891).

45 Kohtu kahtlust tuleb tõlgendada rikkumise tuvastamise otsuse adressaadiks oleva ettevõtja kasuks (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. veebruari 1978. aasta otsus kohtuasjas 27/76: United Brands ja United Brands Continentaal *vs.* komisjon, EKL 1978, lk 207, punkt 265). Seega ei saa Üldkohus järeldada, et komisjon on tõendanud rikkumise toimepanemist õiguslikult piisavalt, kui tal on selles küsimuses veel kahtlusi (vt selle kohta eespool punktis 43 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 177).

46 Nimelt, sellises viimati nimetatud olukorras on vaja arvesse võtta süütuse presumptsiooni, nagu see nähtub muu hulgas Nice'is 7. detsembril 2000 välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT 2010, C 83, lk 1), millel ELL artikli 6 lõike 1 kohaselt on aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud (vt selle kohta Euroopa Kohtu 22. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-214/10: KHS, EKL 2011, lk I-11757, punkt 37), artiklist 47. Arvestades asjassepuutuvate rikkumiste laadi ning nendega seotud karistuste laadi ja raskust, kohaldatakse süütuse presumptsiooni põhimõtet eelkõige ettevõtjatele kohaldatavate konkurentsieeskirjade rikkumiste menetlustes, milles võidakse määrata trahv või karistusmakse (vt selle kohta eespool punktis 37 viidatud Euroopa Kohtu kohtuotsus Hüls *vs.* komisjon, punktid 149 ja 150, ning 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-235/92 P: Montecatini *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-4539, punktid 175 ja 176; Euroopa Inimõiguste Kohtu 21. veebruari 1984. aasta otsus Öztürk, A seeria nr 73, ja 25. augusti 1987. aasta otsus Lutz, A seeria nr 123-A).

47 Komisjon peab esitama täpsed ja üksteist toetavad tõendid, mille põhjal saaks veenduda, et rikkumine on toime pandud (vt selle kohta Euroopa Kohtu 31. märtsi 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85-C-129/85: Ahlström Osakeyhtiö jt *vs.* komisjon, EKL 1993, lk I-1307, punkt 127; Üldkohtu 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas T-62/98: Volkswagen *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-2707, punktid 43 ja 72).

48 Tuleb siiski rõhutada, et komisjoni esitatud iga tõend ei pea rikkumise iga elemendi puhul tingimata vastama nendele kriteeriumidele. Piisab, kui tõendite kogum, millele institutsioon tugineb, vastab tervikuna hinnatult sellele nõudele (vt selle kohta eespool punktis 44 viidatud PVC II kohtuotsus, punktid 768–778, eelkõige punkt 777, mida selles küsimuses on Euroopa Kohus täpsustanud apellatsiooniastmes oma 15. oktoobri 2002. aasta otsuses liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punktid 513–523).

49 Lisaks, arvestades seda, et konkurentsivastaste kokkulepete keeld on üldtuntud, ei saa komisjonilt nõuda, et ta esitaks tõendeid, millest nähtuks selgelt, et asjaomased ettevõtjad on üksteisega kontakteerunud. Katkendlikke ja korrapäratuid tõendeid, mis komisjoni valdusesse satuvad, peab igal juhul saama täiendada nendest tehtavate järeldustega, mis võimaldavad taastada asjakohased üksikasjad. Konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe esinemist võib seega tuletada teatud arvust kokkusattumustest ja kaudsetest tõenditest, mis oma kogumis võivad – vastupidise loogilise selgituse puudumisel – olla käsitletavad tõendina konkurentsieeskirjade rikkumise kohta (vt selle kohta Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punktid 55–57; Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ja T-61/02 OP: Dresdner Bank jt *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3567, punktid 64 ja 65).

50 Tõendite osas, millele võib ELTL artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumise tuvastamiseks tugineda, kehtib liidu õiguses tõendite vaba hindamise põhimõte (vt selle kohta Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-50/00: Dalmine *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-2395, punkt 72).

51 Järelikult on dokumentaalsete tõendite võimalik puudumine asjassepuutuv üksnes komisjoni viidatud tõendite kogumi tõenduslikule väärtusele üldhinnangu andmisel. Seevastu ei saa see üksi võimaldada asjaomasel ettevõtjal seada õiguspäraselt kahtluse alla komisjoni argumente ja esitada juhtumi faktilistele asjaoludele muu seletus. Ta võib seda teha ainult juhul, kui komisjoni esitatud tõendite alusel ei ole võimalik rikkumise toimepanemist tuvastada kahtluseta ja ilma, et oleks vajalik tõlgendamine (vt selle kohta Üldkohtu 12. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-36/05: Coats Holdings ja Coats *vs*. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 74).

52 Mis puudutab erinevate tõendite tõenduslikku väärtust, siis esitatud tõendite hindamise ainus asjakohane kriteerium on nende usaldusväärsus (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus Dalmine *vs*. komisjon, punkt 72).

53 Ka rikkumise kestust on komisjon kohustatud tõendama, kuna kestus on ELTL artikli 101 lõikes 1 nimetatud rikkumise mõiste koostisosa. Selles suhtes on kohaldatavad eespool punktides 40–50 nimetatud põhimõtted (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-105/04 P: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs*. komisjon, EKL 2006, lk I-8725, punktid 95 ja 96). Lisaks, kui puuduvad tõendid, mis otseselt tõendavad rikkumise kestust, peab komisjon esitama vähemalt tõendid, mis puudutavad ajaliselt piisavalt lähestikku asetleidnud asjaolusid, nii et on võimalik mõistlikult tuvastada, et see rikkumine vältas katkematult kahe konkreetse kuupäeva vahel (vt Üldkohtu 16. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-120/04: Peróxidos Orgánicos *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-4441, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Viimaseks, eespool punktides 35–53 esitatud kohtupraktika on analoogia alusel kohaldatav EMP lepingu artikli 53 lõike 1 suhtes.

b) Kokkuvõte hinnangutest, mille tulemusel komisjon määras vaidlustatud otsuses hagejatele karistuse rikkumises osalemise eest Itaalias

55 Vaidlustatud otsuses tegi komisjon kolm peamist järeldust hagejate osalemise kohta keraamilisi tooteid puudutavas keelatud kokkuleppes Itaalias.

56 Esiteks, alates 1990-ndate aastate algusest kuni 1995. või 1996. aastani, nagu hagejad väidetavalt möönsid 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotluses, osalesid nad Itaalias keraamilisi tooteid puudutavates õigusvastastes aruteludes ühenduses Federceramica, mille moodustasid nende toodete tootjad. Kuna need arutelud aga toimusid enne selle rikkumise algust, mille komisjon vaidlustatud otsuses hagejatele karistuse määramiseks aluseks võttis, st 15. märts 1993, siis võttis komisjon neid arutelusid arvesse ainult osas, milles need „viitavad nende teatavate tootjate ([hagejad] ja Pozzi Ginori [SpA]) üldisele käitumisskeemile, kes osalesid ka [toodetevahelise kutseühenduse] Euroitalia raames juurutatud konkurentsivastases tegevuses" alates 15. märtsist 1993 (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 409 ja otsuse 501.–505. joonealune märkus).

57 Teiseks, 15. märtsist 1993 kuni 15. oktoobrini 2004 – kuupäevad, mille komisjon võttis Itaalias keraamilisi tooteid puudutava rikkumise kestuse osas arvesse – osalesid hagejad väidetavalt koosolekutel, kus Euroitalia raames kooskõlastati hinnatõuse seoses kraanide ja toruliitmike ning keraamiliste toodetega. Mis puudutab konkreetsemalt keraamilisi tooteid, siis arutati regulaarseid hinnatõuse ning muid hinnategureid, nt miinimumhinnad ja mahahindlused, samamoodi ja samadel koosolekutel, kui kraanide ja toruliitmike puhul, nagu nähtub muu hulgas Euroitalia 9. juuli 1993. aasta, 12. märtsi 1996. aasta, 31. jaanuari 1997. aasta, 15. oktoobri 1999. aasta, 21. jaanuari 2000

ja 14. veebruari 2003. aasta koosolekutel tehtud märkmetest (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 411–460 ja otsuse 506.–580. joonealune märkus ning otsuse lisad 6 ja 7 Euroitalia ja Michelangelo rühma koosolekute kuupäevade kohta).

58 Kolmandaks, ajavahemikus 12. märtsist 1996 kuni 25. juulini 2003 osalesid hagejad väidetavalt Michelangelo koosolekutel, kus sarnaselt Euroitalias korraldatud koosolekutele käsitleti keraamiliste toodete hindu, nagu nähtub eelkõige 12. mai ja 20. juuli 2000. aasta koosolekutel tehtud märkmetest (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 411–460 ja otsuse 506.–580. joonealune märkus ning otsuse lisad 6 ja 7 Euroitalia ja Michelangelo koosolekute kuupäevade kohta).

c) Nende tõendite analüüs, millele komisjon tugines Itaalias keraamilisi tooteid puudutava rikkumise tuvastamiseks ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004

59 Hagejad väidavad, et kuigi nad osalesid – nagu nad haldusmenetluses möönsid – Itaalias kraane ja toruliitmikke puudutavas rikkumises, ei saanud komisjon sellest siiski õiguspäraselt järeldada, et nad osalesid sellel territooriumil keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises, kuna sellise rikkumise tuvastamiseks puudusid piisavad tõendid.

60 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu, väites esiteks, et asjaolu, et hagejad ei esitanud vastuväiteid haldusmenetluses, on täiendav tõend nende osalemise kohta Itaalias keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises, ning teiseks, et ta tõendas õiguslikult piisavalt nende osalemist sellises rikkumises.

61 Kõigepealt tuleb analüüsida, kas hagejad ei vaidlustanud oma osalemist rikkumises keraamilisi tooteid puudutavas osas, nagu väidab komisjon, ning seejärel analüüsida, kas ta kogus piisavad tõendid, et järeldada hagejate osalemist nimetatud rikkumises.

Itaalias ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu hagejate poolt haldusmenetluses vaidlustamine

62 Kõigepealt tuleb meenutada, et vastavalt kohtupraktikale, kuigi see, kui ettevõtja võtab faktilise või õigusliku asjaolu komisjoni haldusmenetluses otseselt või kaudselt omaks, võib olla täiendav tõend hagi põhjendatuse hindamisel, ei piira see Üldkohtusse hagi esitamise õiguse kasutamist ennast, mis füüsilisele või juriidilisele isikule on antud ELTL artikli 263 neljanda lõiguga (Euroopa Kohtu 1. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-407/08 P: Knauf Gips *vs.* komisjon, EKL 2010, lk I-6375, punkt 90).

63 Seega tuleb analüüsida, kas vastuväiteteatises, millele komisjon oma argumentatsiooni põhjendamiseks ainsana tugineb, asus ta seisukohale, et hagejad osalesid Itaalias keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises, ning seejärel seda, kas hagejad ei vaidlustanud neid vastuväiteid vastuväiteteatisele esitatud vastuses, nagu väidab komisjon.

64 Olgu märgitud, et vastuväiteteatise punktis 256 leidis komisjon, et Itaalia turul eksisteeris ajavahemikus 1990–2004 vannitoaseadmete ja -sisustuse tootjate vahel hinnatõusu puudutava teabe vahetamise süsteem. Komisjon lisab, et asjaomased ettevõtjad kohtusid „Euroitalia ja Michelangelo koosolekutel ning arutasid hindu ka Federceramica ja Anima koosolekutel”. Vastuväiteteatise punktis 257 täpsustab komisjon, et Federceramica koosolekutel leidis aset „hinnakirjade, hinnatõusude ja muu Itaalia [keraamiliste toodete] turgu puudutava teabe vahetus”. Ta viitab selles osas vastuväiteteatise 592. joonealuses märkuses hagejate esitatud trahvisumma vähendamise taotlusele. Lisaks on teatise punktis 260 täpsustatud, et hagejad kinnitasid selles taotluses, et koosolekud, mis toimusid Federceramicas, lõppesid 1995. või 1996. aastal. Teatise punktides 259 ja 261–277 kirjeldab komisjon Euroitalia ja Michelangelo koosolekutel arutatud hinnatõuse.

65 Eespool punktis 64 esitatud järeldustest tuleneb, et kuigi vastuväiteteatisest nähtub selgelt, et komisjon asus seisukohale, et Itaalias eksisteeris ajavahemikus 1990–2004 keelatud kokkulepe vannitoaseadmete ja -sisustuse sektoris, viitas ta siiski keelatud kokkuleppele, mis puudutab konkreetselt keraamilisi tooteid, vaid seoses konkurentsivastaste aruteludega, mis leidsid aset Federceramica raames ajavahemikus 1990–1995 või 1996, nagu hagejad teda teavitasid 2002. aasta koostööteatise alusel esitatud taotluses.

66 Esiteks, vastuväiteteatisele vastuseks esitatud märkuste punktis 138 väidavad hagejad sõnaselgelt, et kõik nimetatud teatises sisalduvad komisjoni väited, mis puudutavad konkreetselt keelatud kokkulepet keraamiliste toodete Itaalia turul, tuginevad nende 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotlusele ning et kui see teave toimikust eemaldada, ei saaks komisjon enam sellega seoses rikkumise eest karistust määrata. Seetõttu väidavad nad ka, et nad peaksid kõnealuse rikkumise osas saama kaitset trahvide eest.

67 Teiseks, vastuväiteteatisele vastuseks esitatud märkuste punktis 3.1. täpsustavad hagejad, et kõik nimetatud teatises esitatud väited keraamiliste toodete hinnatõusude kooskõlastamise kohta puudutavad Federceramicas toimunud koosolekuid ja et vaatamata sellele, et nimetatud teatises viidatakse hinnatõusude regulaarsele kooskõlastamisele Euroitalias, ei olnud see ühendus foorum, kus peeti keraamilisi tooteid käsitlevaid arutelusid. Hagejad märgivad, et nad olid ainsad keraamiliste toodete tootjad selles ühenduses, kuid et nad ei osalenud seal selles staatuses. Nad täpsustavad, et nad arutasid teavet kraanide ja toruliitmike kohta ning mainisid vaid „möödaminnes" seda, kuidas „asjad käisid" keraamiliste toodete sektoris, ilma et nende märkuste ese oleks olnud konkurentsivastane.

68 Hagejate märkustest vastuseks vastuväiteteatisele nähtub selgelt, et esiteks nad võtsid Itaalias keraamiliste toodete sektoris keelatud kokkuleppes osalemise omaks vaid seoses teabevahetusega, mis toimus ühenduses Federceramica aastatel 1990–1995 või 1996, nagu nad ise komisjoni teavitasid oma taotluses 2002. aasta koostööteatise kohaldamise kohta. Teiseks vaidlesid nad sõnaselgelt vastu mis tahes osalemisele keraamilisi tooteid puudutavas keelatud kokkuleppes Euroitalia raames. Lisaks, kuigi nad ei vaidlustanud oma osalemist Michelangelo koosolekutel, nagu väidab komisjon oma menetlusdokumentides, tuleb siiski nentida, et komisjon piirdus vastuväiteteatise punktis 277 sellega, et loetles Michelangelo koosolekute kuupäevad ja nimetas seal osalenud, märkimata nendel koosolekutel toimunud arutelude täpset eset ning eelkõige seda, kas need arutelud puudutasid keraamilisi tooteid.

69 Eespool punktides 64–68 tehtud järeldusi arvestades tuleb tõdeda, et vastupidi sellele, mida kinnitab komisjon, vaidlustasid hagejad oma osalemise keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises, mis väidetavalt pandi toime Itaalias 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 Euroitalias ja Michelangelos. Nimelt nähtub nende märkustest vastuseks vastuväiteteatisele, et kuigi nad möönsid oma osalemist keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises Federceramicas ajavahemikus 1990–1995 või 1996, leidsid nad seevastu, et nad ei osalenud sellel territooriumil mis tahes rikkumises seoses keraamiliste toodetega vähemalt Euroitalia raames.

70 Järelikult ei ole tulemuslik eespool punktis 60 esitatud komisjoni argument, mille kohaselt peaks Üldkohus vastavalt eespool punktis 62 esitatud kohtupraktikale „täiendava tõendina" arvesse võtma seda, et hagejad ei vaidlustanud haldusmenetluses Itaalias keraamilisi tooteid puudutavat keelatud kokkulepet.

Tõendid, millele vaidlustatud otsuses tugineti, et tuvastada keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu Itaalias ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004

71 Hagejad esitavad kaks peamist etteheidet, et vaidlustada keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu Itaalias ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004.

72 Esimeses etteheites väidavad hagejad, et Euroitalias ja Michelangelos toimunud arutelud ei võimaldanud järeldada keelatud kokkuleppe olemasolu. Esiteks ei tõendanud komisjon, kuidas kahjustasid hagejad konkurentsi keraamiliste toodete turul, samas kui esiteks olid nad ainus Euroitalia koosolekutel osalev selle tootealamrühma tootja ning teiseks olid nad enamikul juhtudel ka ainus Michelangelo koosolekutel osalev nimetatud alamrühma tootja. Teiseks ja igal juhul ei ole Euroitalia ja Michelangelo koosolekutel keraamiliste toodete kohta edastatud teave konkurentsivastane.

73 Teises etteheites väidavad hagejad, et komisjon ei saanud rikkumise tõendamisel tugineda nende osalemisele Federceramica koosolekutel. Esiteks, kuna komisjon ei määranud hagejatele vaidlustatud otsuses selle tegevuse eest formaalselt karistust, siis ei luba süütuse presumptsioon komisjonil asuda nende osalemise alusel Federceramicas seisukohale, et nad osalesid ka keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises Euroitalia ja Michelangelo raames. Teiseks ei saa komisjon tugineda nende osalemisele Federceramica koosolekutel, et tõendada rikkumine Euroitalia ja Michelangelo raames ja määrata neile seetõttu trahv, kuna see kujutaks endast 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimase lause rikkumist.

74 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

75 Kõigepealt tuleb märkida, et nagu nähtub vaidlustatud otsuses toodud komisjoni hinnangute kokkuvõttest (vt eespool punktid 55–58), asus komisjon seisukohale, et hagejad osalesid Itaalias keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises, kuna nad osalesid Euroitalia ja Michelangelo koosolekutel, mitte aga seetõttu, et nad osalesid Federceramica koosolekutel. Lisaks ei ole vaidlust selles, et esiteks olid hagejad Euroitalias 15. märtsist 1993 kuni vähemalt 2001. aastani ainus kraane ja toruliitmikke ning keraamilisi tooteid valmistanud ettevõtja, samas kui kaks muud selle ühenduse koosolekul osalenud ettevõtjat valmistasid üksnes kraane ja toruliitmikke (vt vaidlustatud otsuse lisa 6 tabel). Teiseks, Michelangelo raames, mille koosolekud toimusid 12. märtsist 1996 kuni 25. juulini 2003, osalesid hagejad vaid seitsmel koosolekul ajavahemikus 8. juulist 1998 kuni 9. märtsini 2001, kus viibis kohal ka üks teine keraamiliste toodete tootja, st Pozzi Ginori (vt vaidlustatud otsuse lisa 7 tabel).

76 Eespool punktis 75 esitatud kaalutlusi arvestades tuleb hinnata kõigepealt seda, kas komisjon võis õigustatult leida, et hagejad rikkusid ELTL artikli 101 lõiget 1 vaatamata sellele, et esiteks olid nad Euroitalias ainus selle ühenduse kõikidel koosolekutel osalenud keraamiliste toodete tootja 15. märtsist 1993 kuni vähemalt 2001. aastani (st hetkeni, mil Grohe ostis Sanitec Europe Oy (edaspidi „Sanitec"), kellele kuulus Pozzi Ginori), ning teiseks, Michelangelos olid nad ainus keraamiliste toodete tootja, kes viibis kohal koosolekutel, mis toimusid ajavahemikus 12. märtsist 1996 kuni 8. juulini 1998 ja 9. märtsist 2001 kuni 25. juulini 2003. Seejärel tuleb analüüsida, kas komisjon esitas piisavalt tõendeid keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu kohta, arvestades ühelt poolt seitset Michelangelo koosolekut, kus hagejad osalesid ja mis toimusid ajavahemikus 8. juulist 1998 kuni 9. märtsini 2001 ja kus viibis kohal ka üks teine keraamiliste toodete tootja, st Pozzi Ginori, ning teiselt poolt 14 Euroitalia koosolekut, mis toimusid ajavahemikus 9. märtsist 2001 kuni 15. oktoobrini 2004 ning kus osalesid hagejad ja kus viibis kohal ka Grohe, kes kuulus Sanitecile.

– Tõend keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe kohta Euroitalias ja Michelangelos seoses koosolekutega, kus hagejad olid ainus nimetatud tooteid tootev kohalviibinud ettevõtja

77 Tuleb hinnata, kas komisjon leidis õigustatult, et hagejad osalesid ettevõtjatevahelises kokkuleppes, mille eesmärk või tagajärg oli konkurentsi kahjustamine Itaalia keraamiliste toodete turul Euroitalia ja Michelangelo raames ajavahemikel, mil nad olid ainus kohal viibinud keraamilisi tooteid valmistav ettevõtja; kõik muud ettevõtjad olid kraanide ja toruliitmike tootjad.

78 Eespool punktides 35–41 esitatud kohtupraktikast tuleneb, et sellise tundliku äriteabe andmisel, nagu on tulevaste hinnatõusude kohta käiv teave, on juhul, kui see teave on adresseeritud ühele või mitmele konkureerivale ettevõtjale, konkurentsivastane tagajärg, kuna muudetakse kõnealuste ettevõtjate sõltumatut turukäitumist. Kui tegemist on sellise konkurentidevahelise tegevusega, ei ole komisjon

kohustatud tõendama selle konkurentsivastast tagajärge asjaomasel turul, kui selle tegevusega on tegevuse õiguslikku ja majanduslikku konteksti arvesse võttes konkreetselt võimalik takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturul (vt selle kohta Euroopa Kohtu 4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-8/08: T-Mobile Netherlands jt, EKL 2009, lk I-4529, punkt 31).

79 Seevastu ei saa eeldada, et kokkuleppel või kooskõlastatud tegevusel, mis seisneb ettevõtjate vahel tundliku äriteabe vahetamises, mis aga puudutab toote turustamist sellisel turul, kus nad ei ole konkurendid, on sellel turul konkurentsivastane eesmärk või tagajärg. Nimelt ei ole tegevus, mis seisneb selles, et kahel eri kaubaturul tegutsev ettevõtja edastab esimesel turul tegutsevatele konkurentidele tundlikku äriteavet teise turu kohta, kus need konkurendid ei tegutse, põhimõtteliselt sellist laadi, mis mõjutab sellel teisel turul valitsevat konkurentsi.

80 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et vastuseks vastuväiteteatisele esitatud hagejate märkustele esitab komisjon vaidlustatud otsuses kaks põhjust, mis õigustavad Euroitalia ja Michelangelo raames toime pandud keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu, vaatamata sellele, et nad moodustasid üheainsa ettevõtja, kelle tegevus puudutas keraamilisi tooteid ja kes osales nende ühenduste koosolekutel.

81 Vaidlustatud otsuse 587. joonealuses märkuses märgib komisjon esimese võimalusena esiteks, et hagejate edastatud teave keraamiliste toodete kohta oli tundlik äriteave, kuna see puudutab hinnatõuse ja muid hinnategureid, nagu miinimumhinnad ja mahahindlused. Vahetatud keraamilisi tooteid puudutav teave on „sarnane ja täiesti kooskõlas kraanide ja toruliitmike vastavate viidetega, mida samadel koosolekutel tehti". Järelikult ei ole komisjoni arvates vaja „teha vahet [kraanidel ja toruliitmikel ning keraamilistel toodetel] seoses ettevõtja poolt taotletava eesmärgiga, kui ta seda teavet edastab (eelkõige kui võtta arvesse nende üksikasjalikkust ja nendel koosolekutel toimunud arutelude üldist konteksti)". Komisjon arendab seda analüüsi edasi vaidlustatud otsuse 1779. joonealuses märkuses, kinnitades, et arutelude üksikasjalikkus ja kontekst näitavad „ilma igasuguse kahtluseta hagejate konkurentsivastast käitumist".

82 Tuleb siiski tõdeda, et ükski eespool punktis 81 esitatud põhjus ei tõenda, et kõnealuse tegevuse eesmärk või tagajärg oli kahjustada konkurentsi keraamiliste toodete turul.

83 Nimelt, esiteks ei esita komisjon ühtegi argumenti või tõendit, mis võimaldaks tõendada, et antud juhul võidi konkurentsi keraamiliste toodete turul kahjustada seeläbi, et hagejad avaldasid kraanide ja toruliitmike tootjatele tundlikku äriteavet.

84 Teiseks, tõdemus, et Euroitalia raames edastatud teabe vahetamise laadi ja viisi vahel on sarnasus nii kraanide ja toruliitmike kui ka keraamiliste toodete osas, ei võimalda samuti tõendada, et keraamiliste toodete hindade kohta käiva teabe andmine kraanide ja toruliitmike tootjatele kahjustas esimesel turul konkurentsi. Sellega seoses tuleb rõhutada, et komisjon ei tõenda vaidlustatud otsuses, et kraanide ja toruliitmike tootjad edastasid keraamiliste toodete turul hagejate konkurentidelt saadud teavet, et sellel turul saaks eeldada mõju konkurentsile või et see tuvastati.

85 Vaidlustatud otsuse 587. joonealuses märkuses leiab komisjon üksnes täiendava võimalusena ka seda, et selles, et hagejad andsid Euroitalia raames teada hinnatõusudest keraamiliste toodete osas, „ei ol[nud] midagi erakordset, arvestades ettevõtja väga tähtsat rolli selles turusegmendis Itaalias (tema turuosad olid kõige lähemate konkurentide omast kaugelt suuremad) ja tema huvi oma toodete (nii keraamiliste toodete kui ka kraanide ja toruliitmike) hindade kehtestamise teavitatud ja integreeritud lähenemise säilitamise vastu".

86 Sellega seoses olgu märgitud, et esiteks ei mõjuta see, et hagejatel oli keraamiliste toodete turul suur turuosa, asjaolu, et komisjon ei tõendanud vaidlustatud otsuses, et keraamiliste toodete kohta käiva tundliku äriteabe avalikustamine kraanide ja toruliitmike tootjatele võis keraamiliste toodete turul konkurentsi kahjustada.

87 Teiseks, isegi kui, nagu leiab komisjon, hagejate huvides oli tõepoolest omada kõikide nende turustatavate keraamiliste toodete ning kraanide ja toruliitmike hindade kehtestamise „teavitatud ja integreeritud lähenemist", ei võimalda selline tõdemus tõendada, et keraamiliste toodete turul esines konkurentsimoonutus. Nimelt, kuigi see, et Euroitalia raames anti teada hagejate tulevastest hinnatõusudest keraamiliste toodete turul, võimaldab tõendada, et vannitoaseadmete ja -sisustuse tootjatel oli huvi oma tegevuse kooskõlastamise vastu, ei tõendanud komisjon, et sellise hagejate tegevuse eesmärk või tagajärg oli vähendada keraamiliste toodete turu toimimise osas valitsevat ebakindluse taset või muuta see olematuks.

88 Neil asjaoludel tuleb leida, et komisjon tegi ilmse hindamisvea, asudes seisukohale, et hagejad osalesid Itaalias keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises Euroitalia ja Michelangelo raames kogu sellel ajavahemikul, mil nad olid ainus nende ühenduste raames kohal viibinud keraamilisi tooteid valmistav ettevõtja.

89 Need kuus komisjoni esitatud argumenti ei lükka ümber eespool punktis 88 esitatud tõdemust.

90 Esiteks, komisjon toob oma menetlusdokumentides esile, ning märkis kohtuistungil vastuseks Üldkohtu esitatud küsimustele, et see, et hagejad olid ainus keraamiliste toodete tootja Euroitalia raames, ei mõjutanud kuidagi järeldust, et nad osalesid rikkumises, kuna kõnealune õigusvastane tegevus oli osa ühest rikkumisest. Ta viitab vaidlustatud otsuse põhjendustele 845 ja 846, mille kohaselt on kolm tootealamrühma üksteist „täiendavad", mida hagejad oma menetlusdokumentides ei vaidlustanud. Ta toonitab veel, et kõikide tootjate huvides oli olla hinnatõusu küsimuses üksmeelel.

91 Sellega seoses tuleb kõigepealt nentida, et kuigi on tõsi, et kraanide ja toruliitmike tootjatele keraamiliste toodete kohta Itaalias tundlikku äriteavet avalikustades tegutsesid hagejad viisil, mis võis kraanide ja toruliitmike turul tugevdada keelatud kokkulepet põhjustel, mille komisjon esitas ja mis on ära toodud eespool punktis 87. Siiski ei võimalda selline käitumine tõendada, et see võis muuta tingimusi keraamiliste toodete turul.

92 Edasi, tuleb rõhutada, et vastupidi argumentidele, mille komisjon esitas vastuseks kohtuistungil Üldkohtu esitatud küsimustele ja mille kohaselt ei olnud ta kohustatud tõendama ühenduse raames igast kokkuleppest tulenevat konkurentsimoonutust, kuna keraamilised tooted kuulusid ühe rikkumisega hõlmatud tootealamrühmade alla, ei vabastanud selline kvalifikatsioon komisjoni kohustusest tõendada konkurentsimoonutuse olemasolu seoses igaühega nimetatud rikkumisega hõlmatud kolmest tootealamrühmast. Nimelt, kuigi esineb üks rikkumine, kui kokkulepped või kooskõlastatud tegevus, mis kõik puudutavad eri asju, teenuseid või territooriume, kuuluvad tervikplaani, mille ettevõtjad on tahtlikult ellu rakendanud ühe konkurentsivastase eesmärgi saavutamiseks (vt selle kohta eespool punktis 49 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs*. komisjon, punktid 258 ja 260, ning Üldkohtu 8. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas T-54/03: Lafarge *vs*. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 482), ei muuda sellise rikkumise tuvastamine tühiseks eeltingimust, et esinema peab konkurentsimoonutus, mis mõjutab iga nimetatud ühest rikkumisest puudutatud kaubaturgu.

93 Teiseks tuleb tagasi lükata komisjoni argument, mille kohaselt nähtub Saksamaa keelatud kokkulepet puudutavatest tõenditest, et kraanide ja toruliitmike tootjad Itaalias „võtsid arvesse keraamilisi tooteid puudutavat rikkumist" ja et Michelangelo koosolekud tõid kokku arvukaid tootjaid, kes ei tegutsenud keraamiliste toodete turul. Nimelt, esiteks komisjoni argument pigem kinnitab, mitte ei lükka ümber eespool punktis 87 esitatud tõdemust, et hagejate tegevus, mis seisnes selles, et nad teatasid kraanide ja toruliitmike tootjatele keraamiliste toodete hinnatõusudest, aitas tegelikult kaasa kraane ja toruliitmikke puudutava keelatud kokkuleppe heale toimimisele. Teiseks ja igal juhul ei võimalda see argument tuvastada konkurentsi moonutamist keraamiliste toodete turul.

94 Kolmandaks on tulemusetu komisjoni argument, mille kohaselt ei selgitanud hagejad, millistel muudel veenvatel põhjustel peale keelatud kokkuleppe olemasolu jagasid nad Euroitalia raames keraamiliste toodete kohta tundlikku äriteavet, kui selle teabe avalikustamine ei omanud mõtet või ei olnud asjakohane. Esiteks ei saa see komisjoni argument tõendada keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu, kui puuduvad objektiivsed asjaolud, mis võimaldavad tuvastada kõnealuse tegevuse konkurentsivastast eesmärki või tagajärge nimetatud turul. Teiseks, vastavalt eespool punktis 47 viidatud kohtupraktikale peab tõendid selle kohta, et ELTL artikli 101 rikkumise tingimused on täidetud, esitama komisjon, mida ta käesolevas asjas aga ei teinud.

95 Neljandaks tuleb tulemusetuna tagasi lükata komisjoni argument, mille kohaselt, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 410 ja 504. joonealusest märkusest, milles viidatakse Federceramica koosoleku 9. juuni 1993. aasta protokollile pealkirjaga 386/93 PGM/ed, arutasid hagejad 5. juulil 1993 selle ühenduse raames keraamilisi tooteid puudutavaid hinnatõuse, enne kui nad neid hinnatõuse mainisid Euroitalia koosolekul, mis toimus mõni päev hiljem. Kõigepealt tuleb tõdeda, et kui hagejad arutasid hindu oma konkurentidega Federceramica raames mõni päev enne Euroitalia koosoleku toimumist, võimaldab see tuvastada keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu Federceramica raames, mitte aga seda, et õigusvastased arutelud leidsid aset Euroitalia raames. Seejärel ja igal juhul, nagu märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 409, on Federceramicat puudutava õigusvastase tegevuse tõendid „varasemad [vaidlustatud] otsuses käsitletavast perioodist (1993-2004)". Seega, kuigi, nagu märkis komisjon samuti selles samas põhjenduses, need tõendid „viitavad teatavate tootjate üldisele käitumisskeemile" ajavahemikus 1990–1993, ei võimalda need siiski tõendada rikkumise olemasolu Euroitalia raames hiljem toimunud koosolekutel, kus hagejad olid ainus keraamilisi tooteid tootev ettevõtja.

96 Järelikult ei saa komisjon õigustatult tugineda Federceramica raames toimunud õigusvastaste arutelude olemasolule, et põhjendada oma hinnangut, millega ta soovib tuvastada keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu Itaalias.

97 Sellega seoses on oluline märkida, et Üldkohtu 16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-240/07: Heineken Nederland ja Heineken *vs*. komisjon (EKL 2011, lk II-3355, punkt 212), 5. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-39/06: Transcatab *vs*. komisjon (EKL 2011, lk II-6831, punktid 381 ja 382) ning 22. märtsi 2012. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-458/09 ja T-171/10: Slovak Telekom *vs*. komisjon (punkt 51), millele komisjon kohtuistungil viitas, ei muuda eelmises punktis tehtud järeldust. Nimelt ei leidnud Üldkohus üheski neist kohtuotsustest, et komisjon võis asendada tõendi rikkumise olemasolu kohta konkreetse ühenduse raames konkreetsel ajavahemikul tõendiga konkurentsivastase tegevuse kohta, mis toimusid varasemal ajavahemikul ühe teise kutseühenduse raames, kusjuures komisjon välistas lisaks sõnaselgelt selle ajavahemiku kõnealuse rikkumise tuvastamisest.

98 Viiendaks, komisjon väidab, et tal ei olnud kohustust tõendada, et konkurentide vahel oli õigusvastaseid arutelusid. Nimelt väidab ta sellega seoses, et Üldkohus leidis 28. aprilli 2010. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-456/05 ja T-457/05: Gütermann ja Zwicky *vs*. komisjon (EKL 2010, lk II-1443, punkt 53), et ühe rikkumise korral ei piisa iseenesest vastutusest vabanemiseks sellest, et ettevõtja kõnealusel turul ei tegutse.

99 Sellega seoses tuleb nentida, et eespool punktis 98 viidatud kohtuotsuse Gütermann ja Zwicky *vs*. komisjon punktis 53 leidis Üldkohus, et ettevõtja võib ELTL artikli 101 lõikes 1 sätestatud keeldu rikkuda, kui tema käitumise – mis toimub koordineeritult teiste ettevõtjate käitumisega – eesmärk on konkurentsi piiramine konkreetsel turul ühisturu piires, ilma et see tingimata eeldaks, et ta ise sellel turul tegutseks. Niisiis nähtub selles otsuses Üldkohtu esitatud põhimõttest, et antud juhtumil võis komisjon õiguspäraselt tuvastada, et hagejate tegevus, mis seisnes tulevastest hinnatõusudest teadaandmises kraanide ja toruliitmike tootjatele, lihtsustas keelatud kokkuleppe toimimist kraanide ja toruliitmike turul, isegi kui nad sellel turul ei tegutsenud. Seevastu ei muuda see põhimõte kuidagi

eespool punktis 82 esitatud tõdemust, mille kohaselt ei tõendanud komisjon, et selle, et hagejad andsid hindadest teada ettevõtjatele, kes ei olnud nende konkurendid keraamiliste toodete turul, oli nimetatud turul konkurentsi moonutamise eesmärk või tagajärg.

100 Kuuendaks, komisjon märgib, et avalikustades keraamilisi tooteid puudutavat tundlikku äriteavet, rahustasid hagejad kraanide ja toruliitmike tootjaid, andes neile teada, et keraamiliste toodete hinnad Itaalias samuti tõusevad. Ta väidab selles osas, et vastavalt Üldkohtu 24. märtsi 2011. aasta otsusele kohtuasjas T-377/06: Comap *vs*. komisjon (EKL 2011, lk II-1115, punkt 70) ei ole vaja, et tundliku äriteabe vahetamine oleks vastastikune, et riivata iseseisva turukäitumise põhimõtet.

101 Piisab selle nentimisest, et see, et komisjon ei pea keelatud kokkuleppe tuvastamiseks tõendama tundliku äriteabe vastastikust vahetamist kahe konkureeriva ettevõtja vahel, ei võimalda siiski järeldada, et nende omavahel mittekonkureerivate ettevõtjate vahel sellise teabe vahetamine võib keraamiliste toodete turul kaasa tuua konkurentsimoonutuse.

102 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb tõdeda, et komisjon järeldas valesti keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu Itaalias Euroitalia raames kogu ajavahemiku jooksul 15. märtsist 1993 kuni 2001. aastani ning Michelangelo raames muul ajavahemikul kui 8. juulist 1998 kuni 9. märtsini 2001.

103 Hagejate etteheitega selles küsimuses tuleb seega nõustuda.

– Tõend keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu kohta Euroitalias ja Michelangelos seoses koosolekutega, kus hagejad olid kohal samaaegselt muude nimetatud toodete tootjatega

104 Hagejad väidavad kõigepealt esiteks, et nad olid ainus keraamilisi tooteid tootev ettevõtja, kes oli kohal kõikidel Euroitalia koosolekutel ning teiseks enamikel Michelangelo koosolekutel. Seejärel, oma repliigis märgivad nad vastuseks komisjoni argumentidele, et vaidlustatud otsuses ei osundata asjaolule, et Euroitalia koosolekutel osalesid muud keraamiliste toodete tootjad. Viimaseks rõhutavad nad seda, et alles 2000. aasta märtsist ja kuni 2001. aasta märtsini osales üks teine keraamiliste toodete tootja, st Pozzi Ginori hagejatega Michelangelo koosolekutel.

105 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu. Esiteks, Euroitalia raames ei olnud hagejad ainus keraamiliste toodete tootja. Nimelt, nagu nähtub komisjoni otsusest IV/M.2397 – BC Funds/Sanitec (EÜT 2001, C 207, lk 9), omandas Grohe, kes oli kraanide ja toruliitmike tootja, 2001. aastal Sanitec, kellele kuulus ka Pozzi Ginori, kes tootis keraamilisi tooteid. Neid asjaolusid arvestades kuulus Grohe Saniteci, kes moodustas ettevõtja konkurentsiõiguse tähenduses ja kes tootis nii keraamilisi tooteid kui ka kraane ja toruliitmikke ning oli Euroitalia liige. Teiseks, Michelangelo raames osales Pozzi Ginori, kes kuulus samuti Saniteci, koosolekutel, kus viibisid hagejad, ajavahemikus 8. juulist 1998 kuni 9. märtsini 2001.

106 Käesolevas asjas tuleb analüüsida, kas komisjon tõendas õiguslikult piisavalt keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu, arvestades esiteks Grohe osalemist Euroitalia raames ning teiseks Pozzi Ginori osalemist Michelangelo raames.

107 Esiteks, enne seda, kui analüüsida küsimust, kas komisjon ei tõendanud õiguslikult piisavalt keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu Euroitalia raames, nagu väidavad hagejad, tuleb analüüsida, nagu hagejad väitsid ka oma vastuses komisjoni argumentidele, kas komisjon täitis oma põhjendamiskohustust, mis on selles osas ette nähtud ELTL artiklis 293. Nimelt tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad otsuse põhjendused sisalduma otsuses endas ning komisjoni hilisemaid selgitusi ei võeta arvesse, välja arvatud erandlikel asjaoludel (Üldkohtu 2. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas T-61/89: Dansk Pelsdyravlerforening *vs*. komisjon, EKL 1992, lk II-1931, punkt 131; 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-295/94: Buchmann *vs*. komisjon, EKL 1998,

lk II-813, punkt 171, ja 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: European Night Services jt *vs*. komisjon, EKL 1998, lk II-3141, punkt 95). Siit järeldub, et otsus ise peab olema piisav ja selle põhjendustena ei või käsitada selliseid kirjalikke või suulisi selgitusi, mis on antud hiljem, kui asjaomase otsuse peale on juba esitatud hagi liidu kohtusse (vt Üldkohtu 15. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-349/03: Corsica Ferries France *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-2197, punkt 287 ja seal viidatud kohtupraktika).

108 Käesolevas asjas tuleb märkida, et nagu väidavad hagejad, ei tuvastanud komisjon vastuväiteteatises ega vaidlustatud otsuses esiteks seda, et Grohe moodustab Saniteciga ühe ettevõtja konkurentsiõiguse tähenduses ning teiseks, et tundlikku äriteavet, mida hagejad andsid Euroitalia raames keraamiliste toodete kohta, ei olnud adresseeritud ainult kraanide ja toruliitmike tootjatele, vaid ka vähemalt ühele teisele keraamiliste toodete tootjale. Nimelt, komisjoni kaks põhjust, mille ta esitas vaidlustatud otsuses ja mis on ära toodud eespool punktides 81 ja 85, ei ole seotud asjaoluga, et vähemalt üks teine Euroitalias osaleja kuulus ettevõtjate kontserni, mis oli keraamiliste toodete turul hagejate konkurent.

109 Seega ei saa komisjon vaidlustatud otsuses esitatud põhjendusi õiguspäraselt asendada menetlusdokumentides esitatud erisuguste põhjendustega, et põhjendada oma järeldust, mille kohaselt hagejad osalesid Euroitalia raames keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises.

110 Sellega seoses väidab komisjon, et ta saab vastavalt Euroopa Kohtu 14. juuli 1972. aasta otsusele kohtuasjas 48/69: Imperial Chemical Industries *vs*. komisjon (EKL 1972, lk 619, punkt 145) tugineda Saniteci ja Grohe vahelistele seostele, et vastu väita hagejate Üldkohtus esitatud argumentidele, millega vaidlustatakse keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu. Tuleb siiski asuda seisukohale, et see argument ei ole põhjendatud. Nimelt, kõnealuse kohtuotsuse punktis 145 sedastas Euroopa Kohus, et komisjon ei olnud kohustatud esitama oma otsustes kõiki argumente, millele ettevõtja võib hiljem tugineda, et vaidlustada õigusvastasuse väited, mis tema aktide suhtes võidakse esitada. Siiski ei tähenda see, et komisjon ei saa oma otsustes ennetada kõiki agumente, mida ettevõtja võib tema vastu esitada, et ta võib eespool punktis 107 esitatud kohtupraktikat rikkudes asendada vaidlustatud otsuses esitatud põhjendused uute põhjendustega, mis on toodud Üldkohtu menetluses esitatud menetlusdokumentides.

111 Lisaks, eespool punktis 110 esitatud põhjusega samal põhjusel ei saa komisjon õiguspäraselt väita esimest korda Üldkohtu menetluses, et hagejate ja Grohe vahel oli õigusvastaseid kahepoolseid kontakte, et põhjendada oma kinnitust, mille kohaselt leidsid konkurentide vahel aset õigusvastased arutelud.

112 Seega tuleb leida, et vaidlustatud otsust on ebapiisavalt põhjendatud. Nimelt ei võimaldanud põhjendus sellisena, nagu see on esitatud vaidlustatud otsuses, hagejatel mõista põhjuseid, miks komisjon leidis, et arutelud Euroitalia raames, mis puudutasid keraamiliste toodete müüki Itaalia territooriumil, võisid sellel turul konkurentsi kahjustada. Hagejad ei saanud selles küsimuses tõhusalt oma õigustele tugineda. Neid asjaolusid arvestades ei ole vaja otsustada hagejate argumendi üle, mille kohaselt ei tõendanud komisjon õiguslikult piisavalt konkurentsivastast tegevust selles kontekstis.

113 Teiseks, mis puudutab Michelangelo koosolekuid, siis tuleb märkida, et ei ole vaidlustatud, et esiteks oli Pozzi Ginori ainus sellesse ühendusse kuuluv muu keraamilisi tooteid tootev ettevõtja peale hagejate, ning teiseks, nagu nähtub vaidlustatud otsuse lisast 7, osalesid hagejad ainult seitsmel koosolekul, kus oli kohal ka Pozzi Ginori, 8. juulil 1998, 14. mail 1999, 16. märtsil, 12. mail, 20. juulil ja 26. oktoobril 2000 ja 9. märtsil 2001. Seega võis komisjon järeldada tundliku äriteabe vahetamist seoses Michelangelo raames toimunud koosolekutega vaid sel ajavahemikul, mil need kaks ettevõtjat kõnealustel koosolekutel osalesid. Nimelt tuleb märkida, et komisjon ei märkinud vaidlustatud otsuses ega väitnud oma menetlusdokumentides, et kõnealuse teabe vahetus toimus väljaspool Michelangelo koosolekuid ja eeskätt seda, et hagejad esitasid kõnealuse teabe otse Pozzi Ginorile väljaspool Michelangelo koosolekute raamistikku.

114 Neid asjaolusid arvestades tuleb analüüsida, kas ainult 8. juuli 1998. aasta, 14, mai 1999. aasta, 16. märtsi, 12. mai, 20. juuli ja 26. oktoobri 2000. aasta ja 9. märtsi 2001. aasta koosolekute kohta komisjoni kogutud tõendid on piisavad, et tõendada rikkumist ja hagejate selles rikkumises osalemist.

115 Esiteks tuleb märkida, et vaidlustatud otsuses viitab komisjon konkreetselt sellele, et hagejad avaldasid tundlikku äriteavet keraamiliste toodete kohta, vaid kahe, 16. märtsi ja 12. mai 2000. aasta koosoleku puhul (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 439) ning 20. juuli 2000. aasta koosoleku puhul (vt otsuse põhjendus 441). Seevastu ei maini ta ühtegi õigusvastast arutelu, mis puudutaks konkreetselt keraamilisi tooteid, nelja muu koosoleku puhul, mis toimusid 8. juulil 1998 (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 430), 14. mail 1999 (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 435), 26. oktoobril 2000 (vt otsuse põhjendus 442) ja 9. märtsil 2001 (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 445).

116 Teiseks, mis puudutab kõigepealt kahte, 8. juuli 1998. aasta ja 14. mai 1999. aasta koosolekut, siis tuleb tõdeda, et komisjon ei viita vaidlustatud otsuse põhjendustes 430 ja 435 ega menetlusdokumentides sellele, et hagejad andsid nendel kahel koosolekul teada keraamilisi tooteid puudutavatest tulevastest hinnatõusudest. Vastupidi, nende kahe koosoleku kohta käivates vaidlustatud otsuse 533. ja 538. joonealuses märkuses mainitud dokumentidest, mille komisjon esitas Üldkohtule vastuseks viimase poolt talle adresseeritud menetlust korraldavate meetmete raames, nähtub, et ainsad tulevased hinnatõusud, mida nendel koosolekutel arutati, olid need, mille oli esitanud Hansa Metallwerke, kes ei valmistanud keraamilisi tooteid.

117 Lisaks, 16. märtsi 2000. aasta koosoleku osas tuleb nentida, et vastupidi sellele, mida võib mõista vaidlustatud otsuse põhjendusest 439, ei nähtu selle koosoleku kohta Grohe koostatud protokollist, et hagejad vahetasid keraamilisi tooteid puudutavat tundlikku äriteavet. Nimelt on mainitud vaid hagejate 12% hinnatõusu, ilma et oleks täpsustatud, kas see hinnatõusu määr puudutab kraane ja toruliitmikke, keraamilisi tooteid või mõlemaid. Siiski, arvestades kõiki muid koosolekute protokolle, mis viitavad sõnaselgelt sellele, et teavet vahetati keraamiliste toodete, mitte kraanide ja toruliitmike kohta, tuleb võrdlusena märkida, et 16. märtsi 2000. aasta koosoleku protokoll ei võimalda tõendada, et arutelud puudutasid keraamilisi tooteid.

118 Edasi, seoses kolme, 12. mai, 20. juuli ja 26. oktoobri 2000. aasta koosolekuga tuleb tõdeda sarnaselt sellele, mida komisjon märgib vaidlustatud otsuse põhjendustes 439–442 ja 445, et Grohe koostatud protokollidest nähtub, et hagejad esitasid neil kolmel koosolekul tundlikku äriteavet, mis puudutas konkreetselt keraamilisi tooteid.

119 Nimelt nähtub eelmises punktis mainitud protokollidest, et hagejad teavitasid Michelangelo koosolekutel osalejaid, sh nende konkurent Pozzi Ginori, 16. märtsi 2000. aasta koosolekul 3% hinnatõusust keraamiliste toodete turul. Seda hinnatõusu teadaannet kinnitati 20. juuli 2000. aasta koosolekul, kuna korrati, et see tõus saab alguse 1. septembrist ja hiljemalt enne aasta lõppu. Lisaks nähtub selle viimase koosoleku protokollist, et Pozzi Ginori teatas, et tema keraamiliste toodete kataloogihindade 4 või 5% tõus avaldatakse alates Cersaie messist ja seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2001. Viimaseks, 26. oktoobri 2000. aasta koosoleku Grohe protokollid kinnitavad, et hagejad teavitasid teisi osalejaid, sh Pozzi Ginori, oma keraamiliste toodete 3% hinnatõusust. Sellega seoses asjaolu, et nendest dokumentidest ei nähtu selgelt, kas seda hinnatõusu juba kohaldati või see sai alguse 1. jaanuaril 2001, ei mõjuta järeldust, et need hinnatõusud puudutasid tulevasi hinnatõuse.

120 Viimaseks, mis puudutab 9. märtsi 2001. aasta koosolekut, siis nähtub Grohe protokollist, et nagu märkis komisjon kohtuistungil vastuseks Üldkohtu küsimustele, vahetasid sellel koosolekul viibinud ettevõtjad omavahel protsendimäärasid, mis ei puudutanud mitte nende hindade tõuse, vaid müügi suurenemist 2001. aasta veebruaris. Komisjon aga ei asunud vaidlustatud otsuses seisukohale, et selline teabevahetus on ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumine. Nimelt, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 492, tuvastas komisjon Itaalias rikkumise vaid hinnatõusude kooskõlastamise olemasolu tõttu.

121 Eeltoodud tõdemusi arvestades tuleb järeldada, et komisjon leidis õigustatult, et teabevahetus, mis leidis aset kolmel, 12. mai, 20. juuli ja 26. oktoobri 2000. aasta koosolekul ja mis seisnes hagejate 3% ja Pozzi Ginori 4,5% tulevasest hinnatõusust teatamises, on konkurentsivastane tegevus ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, nagu komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 492 õigesti märkis. Seevastu tegi komisjon hindamisvea, kui ta asus seisukohale, et muudel Michelangelo koosolekutel toimunud arutelud, kus hagejad viibisid kohal koos Pozzi Ginoriga, kujutasid endast ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumist.

122 Argumendid, mille hagejad esitavad lisaks, et tõendada, et eespool punktis 118 mainitud kolm koosolekut ei võimaldanud järeldada keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu, tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

123 Kõigepealt, hagejate tõlgendus, mille nad annavad Grohe protokollidele 12. mai 2000. aasta koosoleku kohta ja mille kohaselt keraamiliste toodete 3% hinnatõus puudutas minevikus toiminud hinnatõusu, mis otsustati 1999. aasta novembris ning ei puutu seega konkurentsiõiguse seisukohast asjasse, ei ole veenev. Nimelt, nagu nähtub järgnevate, 20. juuli ja 26. oktoobri 2000. aasta koosolekute protokollidest, puudutas see hinnatõus keraamiliste toodete tulevast müüki alates 1. septembrist 2000 või 1. jaanuarist 2001. Selline teave, mis puudutas tulevasi hinnatõuse, võis seega mõjutada konkurentide käitumist ja tekitada konkurentsimoonutuse.

124 Edasi, hagejate argument, mille kohaselt ei nähtu 20. juuli ja 26. oktoobri 2000. aasta koosolekute protokollidest, et osalejate vahel toimusid arutelud pärast seda, kui hagejad teavitasid neid oma tulevastest hinnatõusudest, ei mõjuta tõdemust, et ainuüksi selle tundliku äriteabe edastamine on konkurentsivastane tegevus. Nimelt, nagu nähtub eespool punktides 39 ja 40 viidatud kohtupraktikast, on keelatud tegevus ainuüksi tundliku äriteabe avalikustamine konkurentidele, kuna see kõrvaldab konkurendi tulevase käitumise suhtes ebakindluse ja mõjutab seega otse või kaudselt teabe saaja strateegiat. Seetõttu ei olnud samuti vajalik, vastupidi hagejate väitele, et komisjon tõendab selle teabevahetuse võimalikku tagajärge hagejate ja Pozzi Ginori hinnapoliitikale turu konkreetsetest asjaoludest lähtudes.

125 Eeltoodut arvestades tuleb seega järeldada, et komisjon ei saanud õiguspäraselt tõendada keraamiliste toodete keelatud kokkuleppe olemasolu Itaalia territooriumil seoses Michelangelo raames 12. mail, 20. juulil ja 26. oktoobril 2000 toimunud koosolekutega.

126 Keelatud kokkuleppe täpse kestuse kindlakstegemiseks tuleb märkida, et esiteks asus komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 1140 seoses iga territooriumi iga tootega seotud iga keelatud kokkuleppe alguskuupäevaga seisukohale, et arvesse tuleb võtta esimene koosolek, mille kohta oli vaieldamatuid tõendeid tulevase hinnatõusuarutelu ja kõnealuse ettevõtja osalemise kohta nendel aruteludel. Teiseks, kuigi otsuse põhjendusest 1170 nähtub, et komisjon võttis tavaliselt igal asjaomasel territooriumil peaaegu kõikide rikkumiste lõpukuupäevana arvesse kuupäeva, mil ta viis läbi etteteatamata kontrolli, nähtub sama otsuse põhjendusest 1172 siiski, et Pozzi Ginori puhul leidis komisjon, et see ettevõtja lõpetas keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises osalemise Itaalias päeval, mil ta osales viimast korda ühel Michelangelo koosolekul.

127 Niisiis tuleb Pozzi Ginoriga võrdse kohtlemise tõttu nentida, et hagejad osalesid keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises Itaalias 11 kuu jooksul, st 12. maist 2000, mil toimus esimene koosolek, mille kohta on komisjonil nende osalemise kohta rikkumises Michelangelo raames tõendeid, kuni 9. märtsini 2001, mil toimus viimane koosolek, kus hagejad Michelangelo raames osalesid. Nimelt tuleb selles osas asuda seisukohale, et 26. oktoobri 2000. aasta koosoleku konkurentsivastased tagajärjed ulatusid vähemalt kuni 9. märtsi 2001. aasta koosolekuni.

128 Seega tuleb esimese väitega osaliselt nõustuda selles osas, milles komisjon asus seisukohale, et hagejad osalesid keraamilisi tooteid puudutavas keelatud kokkuleppes Itaalias 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 Euroitalia ja Michelangelo raames. Nimelt tõendas komisjon õiguslikult piisavalt nende osalemise selles rikkumises ainult 12. maist 2000 kuni 9. märtsini 2001 Michelangelo raames. Ülejäänud osas tuleb esimene väide tagasi lükata.

129 Neid asjaolusid arvestades tuleb vaidlustatud otsuse artikli 1 lõike 1 punktid 3 ja 4 osaliselt tühistada, kuna komisjon tegi ilmse hindamisvea seoses selle rikkumise kestusega, kus hagejad osalesid.

130 Sellest õigusvastasusest tuletatavaid võimalikke tagajärgi hagejatele määratud trahvisumma arvutamise seisukohast analüüsib Üldkohus oma täieliku pädevuse raames tagapool punktides 186–193.

2. *Teine väide, et trahvisumma arvutamisel ei võetud arvesse asjaolu, et hagejatele anti osalist kaitset trahvide eest seoses Belgias ja Prantsusmaal toime pandud rikkumisega*

131 Hagejad väidavad, et neile määratud trahvisumma arvutamisel ei võtnud komisjon arvesse asjaolu, et ta andis neile 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimase lõigu alusel osalist kaitset trahvide eest seoses rikkumistega, milles nad osalesid Belgias ja Prantsusmaal. Nad on seega seisukohal, et seda osalist kaitset trahvide eest oleks tulnud kohaldada trahvisumma arvutamise lõppstaadiumis, st pärast seda, kui komisjon oli trahvi vähendanud 30%, ja mitte enne, kui ta kohaldas käibe 10% piirmäära.

132 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

133 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimases lõigus on sätestatud, et kui ettevõtja esitab tõendid selliste faktide kohta, millest komisjon ei olnud eelnevalt teadlik ja mis mõjutavad otseselt kahtlustatava kartelli tähtsust või kestust, ei võta komisjon neid andmeid arvesse võimalike trahvide määramisel kõnealused tõendid esitanud ettevõtja suhtes.

134 2002. aasta koostööteatise sätte eesmärgi tõlgendus peab olema kooskõlas selle teatise enda loogikaga. Seda arvestades tuleb koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimast lõiku tõlgendada nii, et selles on sätestatud vastutasu sellisele ettevõtjale, kes küll ei olnud esimene, kes asjassepuutuva keelatud kokkuleppe osas esitas trahvide eest kaitse saamise taotluse, kuid oli esimene, kes esitas komisjonile tõendeid talle enne teadmata olnud asjaolude kohta, mis mõjutasid otseselt kokkuleppe raskust või kestust. Teisisõnu, kui ettevõtja esitatud tõendid puudutavad faktilisi asjaolusid, mis võimaldavad komisjonil muuta sel ajahetkel keelatud kokkuleppe raskusele või kestusele antud hinnangut, antakse neid tõendeid esitanud ettevõtjale vastutasuks kaitse nendele faktilistele asjaoludele antud hinnangute suhtes, mida need tõendid saavad tõendada (eespool punktis 97 viidatud kohtuotsus Transcatab *vs.* komisjon, punkt 381).

135 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimases lõigus ette nähtud trahvide eest osalise kaitse andmise eesmärk on julgustada ettevõtjaid komisjonile esitama kogu teave ja kõik tõendid, mis neil rikkumise kohta on, ilma et selle tulemusel suurendataks neile määratavat trahvisummat. Sellega seoses võib tegelikult öelda, et kui trahvide eest osalist kaitset ei antaks, võidaks 2002. aasta koostööteatise raames komisjoniga koostööd tegevaid ettevõtjaid ajendada mitte esitama talle kogu teavet ja kõiki tõendeid, mis neil rikkumise kestuse ja geograafilise ulatuse kohta on.

136 Neid asjaolusid arvestades peab komisjon 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b viimase lõigu alusel trahvide eest osalise kaitse andmise tulemusel jätma juba trahvi põhisumma arvutamise staadiumis arvesse võtmata nende toodete ja teenuste müügiga seotud käibe, millega seoses rikkumine toime pandi ja mille eest komisjon andis osalist kaitset trahvide eest.

137 Käesolevas asjas ei ole vaidlust selles, et nagu märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 1313 ja 1315, oli hagejatel õigus saada osalist kaitset trahvide eest seoses rikkumistega, milles nad osalesid Belgias ja Prantsusmaal.

138 Siiski, vaatamata eelmises punktis tõdetule tuleb nentida, et vaidlustatud otsuse tabelist E nähtub, et komisjon võttis hagejatele määratava trahvi põhisumma arvutamisel arvesse nende rikkumistega seotud summad, milles nad Prantsusmaal ja Belgias osalesid.

139 Seega tegi komisjon ilmseid hindamisvigu, võttes trahvi põhisumma arvutamisel arvesse esiteks 3 490 000 euro suurust summat, mis vastab Prantsusmaal kraane ja toruliitmikke puudutava rikkumise eest määratud trahvile ning teiseks 1 980 000 euro ja 3 060 000 euro suurused summad, mis vastavad keraamiliste toodetega seotud rikkumistele Belgias ja Prantsusmaal.

140 Neid asjaolusid arvestades tuleb nõustuda hagejate teise väitega osas, milles komisjon võttis vääralt trahvi põhisumma arvutamisel arvesse eelmises punktis meenutatud summad. Kuna see õigusvastasus puudutab üksnes trahvisumma arvutamist, mitte vaidlustatud otsuses tehtud komisjoni järeldust rikkumise olemasolu kohta, analüüsib Üldkohus sellest õigusvastasusest tuletatavaid tagajärgi otse täieliku pädevuse teostamise raames tagapool punktis 192. Nimelt tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liidu kohus võib seda pädevust kasutada isegi siis, kui otsust ei tühistata (vt eespool punktis 48 viidatud 15. oktoobri 2002. aasta kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs*. komisjon, punkt 692; vt selle kohta ka Euroopa Kohtu 8. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-3/06 P: Groupe Danone *vs*. komisjon, EKL 2007, lk I-1331, punkt 61).

3. *Kolmas väide, et komisjon leidis valesti, et hagejad olid alles teine, mitte esimene talle 2002. aasta koostööteatise punkti 21 tähenduses olulise lisaväärtusega tõendeid esitanud ettevõtja.*

141 Hagejad väidavad sisuliselt, et komisjon leidis valesti, et Grohe esitas talle 2002. aasta koostööteatise punkti 21 tähenduses olulise lisaväärtusega teavet enne, kui hagejad selle tingimuse täitsid. Seetõttu on nad arvamusel, et nende trahvi kogusummat oleks tulnud vähendada 50%, mitte 30%. Nad esitavad sellega seoses kaks peamist etteheidet. Esiteks nähtub vaidlustatud otsusest, et komisjon ei analüüsinud õiguslikult piisavalt seda, kumb ettevõtja – kas hagejad või Grohe – täitis esimesena olulise lisaväärtuse tingimuse. Teiseks, komisjon järeldas vääralt, et Grohe 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotlus täitis olulise lisaväärtuse tingimuse enne, kui hagejad esitasid oma taotlused.

142 Kõigepealt tuleb meenutada, et komisjon määratles 2002. aasta koostööteatises tingimused, mille korral võib komisjoni poolt kartellikokkuleppe suhtes läbiviidava uurimise käigus temaga koostööd tegevaid ettevõtjaid neil muidu tasumisele kuuluvast trahvist vabastada või seda vähendada.

143 Vastavalt 2002. aasta koostööteatise punktile 20 „[e]ttevõtjate puhul, kes ei täida [trahvist vabanemiseks vajalikke] tingimusi, võib siiski vähendada kehtestatava trahvi määra".

144 2002. aasta koostööteatise punktis 21 on sätestatud, et „[s]elleks, et ettevõtja trahvi saaks vähendada [selle teatise punkti 20 alusel], peab ta esitama komisjonile kahtlustatava rikkumise kohta tõendid, millel on komisjoni valduses olevate tõenditega võrreldes oluline lisaväärtus, ning lõpetama oma osaluse kahtlustatavas rikkumises hiljemalt tõendite esitamise ajal".

145 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b esimeses lõigus on ette nähtud kolm trahvi vähendamise vahemikku. Nimelt on esimesel ettevõtjal, kes täidab selle teatise punktis 21 sätestatud tingimused, õigus trahvi vähendamisele vahemikus 30–50%, teisel ettevõtjal vahemikus 20–30% ning järgmistel ettevõtjatel trahvi vähendamisele kõige enam 20%.

146 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b teises lõigus on märgitud, et „[k]õigis nimetatud rühmades trahvi vähendamise taseme kindlaksmääramisel võtab komisjon arvesse [selle teatise] punktis 21 sätestatud tingimustele vastavate tõendite esitamise aega ja nende lisaväärtust" ning et „[p]eale selle võib komisjon arvesse võtta ettevõtja poolt pärast andmete esitamist tehtud koostöö ulatust ja järjepidevust".

147 2002. aasta koostööteatise loogikast endast tuleneb, et mõju, mida koostööteatisega soovitakse saavutada, on ebakindla õhustiku loomine kartelli sees, julgustades nendest komisjoni teavitama. See ebakindlus tuleneb täpsemalt asjaolust, et kartellikokkuleppes osalejad teavad, et ainult üks nende seast võib saada trahvi eest täieliku kaitse, kui ta annab üles teised rikkumises osalejad, tekitades seega viimastele ohu, et neile määratakse trahvid. Selle süsteemi raames ja sama loogika kohaselt on koostööd kiiremini alustanud ettevõtjatel võrreldes aeglasemalt koostööd tegevate ettevõtjatega õigus ulatuslikumale trahvi vähendamisele kui see, mis neile muidu määrataks (eespool punktis 97 viidatud kohtuotsus Transcatab *vs*. komisjon, punkt 379).

148 Keelatud kokkuleppe poolte pakutud koostöö ajaline järjestus ja kiirus on seega koostööteatisega kehtestatud süsteemi põhielemendid (eespool punktis 97 viidatud kohtuotsus Transcatab *vs*. komisjon, punkt 380).

149 Sellega seoses olgu meenutatud, et kuigi komisjon on kohustatud põhjendama, miks tema hinnangul on ettevõtjate poolt koostööteatise alusel komisjonile esitatud tõendid sellise väärtusega, et need kas õigustavad määratud trahvi vähendamist või mitte, on seevastu ettevõtjad, kes soovivad komisjoni otsust vaidlustada, kohustatud tõendama, et ilma teabeta, mille need ettevõtjad komisjonile vabatahtlikult edastasid, ei oleks viimane suutnud rikkumist olulises osas tõendada ja seega trahve määravat otsust vastu võtta (Euroopa Kohtu 24. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P: Erste Group Bank jt *vs*. komisjon, EKL 2009, lk I-8681, punkt 297, ja Üldkohtu 17. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas T-343/08: Arkema France *vs*. komisjon, EKL 2011, lk II-2287, punkt 135).

150 Vähendamise põhjust silmas pidades ei või komisjon jätta arvestamata esitatud teabe tarvilikkust, mis sõltub tingimata juba komisjoni valduses olevatest tõenditest (eespool punktis 98 viidatud kohtuotsus Gütermann ja Zwicky *vs*. komisjon, punkt 220, ja eespool punktis 149 viidatud kohtuotsus Arkema France *vs*. komisjon, punkt 136).

151 Juhul kui ettevõtja koostööna üksnes kinnitab vähem täpsel ja otsesel viisil informatsiooni, mida teine ettevõtja on koostöö käigus juba andnud, ei saa selle ettevõtja koostööd – kuigi see ei pruugi olla komisjoni jaoks täiesti kasutu – pidada võrreldavaks koostööga, mida tegi esimesena nimetatud informatsiooni esitanud ettevõtja. Avaldus, mis piirdub juba komisjoni valduses oleva avalduse teatavas ulatuses kinnitamisega, ei hõlbusta tegelikult komisjoni ülesande täitmist märkimisväärselt. Seega ei ole see piisav, et õigustada trahvisumma vähendamist koostöö alusel (vt eespool punktis 149 viidatud kohtuotsus Arkema France *vs*. komisjon, punkt 137 ja seal viidatud kohtupraktika).

152 Pealegi ei anna uurimise käigus ettevõtja tehtud koostöö õigust mingisugusele trahvi vähendamisele, kui see koostöö ei olnud midagi enamat kui määruse nr 1/2003 artiklist 18 tulenevate kohustuste täitmine (vt eespool punktis 149 viidatud kohtuotsus Arkema France *vs*. komisjon, punkt 138 ja seal viidatud kohtupraktika).

153 Viimaseks, isegi kui tuleks asuda seisukohale, et – nagu väidab komisjon – tal on 2002. aasta koostööteatise alusel talle esitatud teabe olulise lisaväärtuse hindamisel hindamisruum, ei saa Üldkohus siiski tugineda sellele hindamisruumile, et loobuda komisjoni sellekohase hinnangu nii õiguslike kui ka faktiliste asjaolude põhjalikust kontrollimisest (vt analoogia alusel eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Chalkor *vs*. komisjon, punkt 62).

154 Eespool punktides 142–153 toodud kaalutlusi arvestades tuleb analüüsida neid kahte peamist etteheidet, mille hagejad esitasid ja mis on toodud eespool punktis 141.

155 Esiteks, seoses hagejate etteheitega, et vaidlustatud otsusest nähtub, et komisjon ei analüüsinud õiguslikult piisavalt argumenti, mille kohaselt oleks tulnud neid Grohe asemel pidada pärast trahvide eest kaitset saanud ettevõtjat esimeseks olulist lisaväärtust puudutava tingimuse täitnud ettevõtjaks, leidis komisjon otsuse põhjendustes 1277–1280 järgmist:

„(1277) Grohe oli pärast Mascot esimene leebemat kohtlemist taotlenud ettevõtja. […]

(1278) Komisjon leiab, et Grohe leebema kohtlemise taotlustel oli oluline lisaväärtus järgmistel põhjustel: kõigepealt kinnitasid need komisjoni valduses olevat teavet, mis puudutas i) ettevõtjate osalemist, ii) ajavahemikku, mille suhtes komisjon uurimise läbi viis, iii) keelatud kokkuleppe liikmete kohtumise ja omavahelise suhtluse asjaolusid ning iv) keelatud kokkuleppe üldist toimimist ja seda, kuidas kokkuleppeid täideti. Edasi, Grohe avaldused võimaldasid komisjonil taastada suurema täpsusega mõne ühenduse raames keelatud kokkuleppes osalejate kooskõlastatud jõupingutuse mehhanismi. Viimaseks, need avaldused sisaldasid uusi tõendeid keelatud kokkuleppe korralduse kirjalike kirjelduste ja keelatud kokkuleppes osalejate vahel sõlmitud hinnakooskõlastuskokkulepetest tunnistust andvate koosolekuprotokollide vormis.

(1279) Grohe avaldused olid siiski peamiselt kinnitavat ja selgitavat laadi. Kuigi need aitasid komisjonil teatavaid asjaolusid tõendada, oli komisjonil nendest enamuse asjaolude kohta toimikus juba tõendeid. Mis puudutab üldiselt koostöö ulatust, siis Grohe abil oli teatavate liikmesriikide osas (eeskätt Austria, Madalmaad või Itaalia) vaid väga väike väärtus või puudus see täielikult. Kuigi AFPR-i puudutavad tõendid olid huvipakkuvad, esitati need pärast seda, kui [hagejad] olid esitanud tõendeid selle ühenduse tegevuse kohta, mis vähendab märkimisväärselt nende lisaväärtust. Lisaks, isegi nende liikmesriikide puhul, mille osas Grohe koostöö oli kõige olulisem, esitas Grohe vaid harva rikkumise ajast pärit dokumentaalseid tõendeid (*in tempore non suspecto*), mis annavad konkreetselt tunnistust hinnatõusude kohta käivast teabevahetusest. Komisjon leiab neid kaalutlusi arvestades, et kuigi Grohele [2002. aasta koostööteatise] punkti 23 alapunkti b ja punkti 26 alusel võimaldatud leebemat kohtlemist ei seata kahtluse alla, tuleb Grohele kohaldada võimalikult madalat vähendamise vahemikku.

(1280) Vastuses vastuväiteteatisele vaidlusta[vad], [hagejad] mitmel korral Grohe avalduste lisaväärtuse või ürita[vad] tõendada, et [nende] endi avaldusi tuleb pidada palju suuremat lisaväärtust omavaks kui Grohe omad […]. Komisjon leiab, et nendest argumentidest ei piisa, et järeldada, et Grohe ei ole lisanud piisavalt lisaväärtust. Pealegi võttis komisjon, kes samuti leiab, et Grohe koostöö oleks võinud olla palju kvaliteetsem, seda asjaolu arvesse, kui ta otsustas, millist konkreetset trahvi vähendamise määra vahemikku ta kohaldab.”

156 Käesolevas asjas nähtub eelmises punktis esitatud vaidlustatud otsuse põhjendustest selgelt, et esiteks esitas komisjon neli põhjust, et põhjendada oma järeldust, mille kohaselt vastas Grohe 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotlus olulise lisaväärtuse tingimusele võrreldes eelnevalt tema valduses olnud teabega, teiseks esitas ta põhjused, miks ta leidis, et Grohele sai kohaldada vaid minimaalset 30% trahvi vähendamise määra ning kolmandaks vastas ta hagejate argumentidele, millega sooviti ümber lükata komisjoni järeldus, mille kohaselt oli Grohe taotlusel oluline lisaväärtus.

157 Ent 2002. aasta koostööteatise punkti 23 alapunkti b teise lõigu kohaselt ei olnud komisjon kohustatud mitte võrdlema Grohe taotluses esitatud teabe tarvilikkust hagejate taotluse omaga, vaid uurima, kas enne seda, kui hagejad esitasid 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotluse, oli Grohe esitatud teabel oluline lisaväärtus võrreldes teabega, mis oli sel kuupäeval komisjoni toimikus.

158 Seega tuleb tõdeda, et nagu nähtub eespool punktis 155 esitatud vaidlustatud otsuse põhjendustest, analüüsis komisjon õiguslikult piisavalt seda, kas Grohe esitatud teave vastas olulise lisaväärtuse tingimusele, enne kui hagejad oma taotluse esitasid.

159 Seega tuleb hagejate esimene argument põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

160 Sellega seoses on oluline märkida, et hagejad palusid Üldkohtul menetlust korraldava meetme raames määrata, et komisjon esitaks sisedokumendid, milles ta esitas põhjused, miks ta pidas hagejaid ja mitte Grohet teiseks olulise lisaväärtusega teavet esitanud ettevõtjaks, või tuvastada, et komisjon ei ole seda küsimust põhjalikult analüüsinud. Selles küsimuses tuleb toonitada, et nagu nähtub 2002. aasta koostööteatise punktist 21, mis on ära toodud eespool punktis 144, ei olnud komisjon kohustatud hagejate taotlust ja Grohe oma võrdlevalt analüüsima, vaid üksnes tuvastama, kas hagejate taotluse esitamise hetkel vastas Grohe oma juba olulise lisaväärtuse tingimusele, arvestades teavet, mis oli sel kuupäeval komisjoni valduses. Neid asjaolusid arvestades tuleb hagejate nõue tulemusetuna rahuldamata jätta, kuna sellega ei saa igal juhul ümber lükata eespool punktis 158 tehtud järeldust.

161 Teiseks, mis puudutab hagejate etteheidet, mille kohaselt leidis komisjon vääralt, et Grohe taotlusel oli oluline lisaväärtus, siis esiteks ei ole vaidlust selles, et hagejad esitasid oma 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotluse 19. novembril 2004. Samuti on kindel, et ainult selle teabe alusel, mille Grohe esitas komisjonile 15. ja 17. novembril 2004, tuleb analüüsida, kas teabel oli oluline lisaväärtus, enne kui hagejad esitasid oma taotluse 19. novembril 2004.

162 Teiseks, mis puudutab hagejate palvet, et Üldkohus tunnistaks vastuvõetamatuks kostja vastuse lisad 35 ja 37, kuna vastavalt kohtupraktikale peavad poolte argumendid olema tingimata esitatud menetlusdokumentides endis, mitte nende lisades, tuleb meenutada, et Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 21 ja Üldkohtu kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c kohaselt, kuigi teatavate punktide osas saab hagiavalduse teksti sarnaselt muude Üldkohtus poolte vahel vahetatud menetlusdokumentidega toetada ja täiendada viidetega nendele lisatud dokumentide osadele, ei saa üldine viide teistele dokumentidele, isegi kui need on hagiavaldusele või muudele menetlusdokumentidele lisatud, korvata selliste sisuliste õiguslike argumentide puudumist, mis peavad olema märgitud hagiavalduses või muus menetlusdokumendis endas (vt selle kohta Üldkohtu 17. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-201/04: Microsoft *vs.* komisjon, EKL 2007, lk II-3601, punktid 94 ja 95).

163 Käesolevas asjas tuleb märkida, et kostja vastuse lisades 35 ja 37 esitab komisjon kaks tabelit, kus ta märgib põhjused, miks ta leidis iga Grohe 15. ja 17. novembril 2004 esitatud dokumendi puhul, et nendel on või ei ole oluline lisaväärtus võrreldes eelnevalt tema valduses olnud dokumentidega. Ent nagu komisjon õigesti väidab, toetavad ja täiendavad need tabelid kostja vastuse punktides 77, 79, 81 ja 82 esitatud argumente, kus ta esiteks leiab üldiselt, et Grohe esitatud teabel oli oluline lisaväärtus ning teiseks selgitab täpsemalt, miks ta leidis, et Grohe esitatud dokumendid võimaldasid tal kinnitada toimikus olevaid tõendeid ning seega oli neil oluline lisaväärtus.

164 Seega tuleb hagejate taotlus, et Üldkohus tunnistaks kostja vastuse lisad 35 ja 37 vastuvõetamatuks, rahuldamata jätta.

165 Kolmandaks, tuleb nentida, et kostja vastuse lisades 35 ja 37 esitatud tabelitest nähtub, nagu möönis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 1279 (vt eespool punkt 155), et suurt hulka Grohe 15. ja 17. novembril 2004 esitatud dokumentidest ei saanud pidada olulise lisaväärtusega dokumentideks, kuna need olid juba komisjoni valduses, sest see teave koguti kontrollide käigus või kuna Masco oli talle need juba esitanud. Samuti on tõsi, et vastupidi komisjoni kinnitusele ei saanud ka paljusid Grohe esitatud dokumente – nagu Saksa ühenduse AGSI või Euroitalia koosolekute kutseid – pidada olulist lisaväärtust omavaks, kuna need dokumendid oleks võidud saada määruse nr 1/2003 artikli 18 alusel (vt eespool punktis 152 viidatud kohtupraktika) ja kuna nende koosolekute protokollid olid juba komisjoni valduses. Sama kehtib ka nende Grohe esitatud dokumentide kohta, millele komisjon rikkumise tõendamiseks vaidlustatud otsuses ei tuginenud.

166 Siiski, ilma et see mõjutaks eelmises punktis esitatud järeldusi, tuleb kõigepealt tõdeda, et nagu nähtub eelkõige hagiavalduse lisast 28 ja kostja vastuse lisast 34, möönis Grohe 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotluse põhjendamiseks tehtud suulistes avaldustes rikkumises osalemist ning kinnitas oma avaldustes komisjonil juba olemasolevat teavet keelatud kokkuleppe toimimise ja tema enda osalemise kohta keelatud kokkuleppes Saksa ja Itaalia ühendustes suhteliselt täpselt, kuivõrd ta märkis ära kuupäevad, kohad, osalejad ning nende ühenduste raames toimunud koosolekutel arutatud teemad.

167 Edasi, Grohe esitas rikkumise kohta mõningat teavet, mida komisjonil eelnevalt ei olnud, ning seda toetavaid rikkumise ajast pärit dokumente. Kaks koosolekut kinnitavad seda tõdemust.

168 Esiteks Itaalia osas, mis puudutab 19. juulil 2002 toimunud Michelangelo koosolekut, mida Grohe mainis 17. novembril 2004 esitatus, täpsustas ta, et osalejate vahel vahetati üksikasjalikku teavet müügi ja individuaalsete turuosade kohta, ning tõendab seda asjaolu, esitades komisjonile nende arutelude tõendeid, mis tulenevad selle koosoleku protokollidest. Hagejate argument, mille kohaselt on tegemist vaid ühe koosolekuga 65-st Euroitalia ja Michelangelo raames organiseeritust ning mille kohaselt komisjonil oli juba piisavalt teavet, et määrata karistus kraane ja toruliitmikke puudutava keelatud kokkuleppe eest Itaalias, ei muuda tõdemust, et see tõend lihtsustas komisjoni ülesannet, võimaldades tal suurendada nende tõendite arvu, millele ta võis rikkumise eest karistuse määramisel tugineda.

169 Teiseks Saksamaa osas, mis puudutab AGSI 14. juuli 2004. aasta koosolekut, siis märgib komisjon, et ainus Grohe esitatud tabel võimaldas tal täpselt kindlaks teha teabevahetuse eeskätt tulevaste hinnatõusude kohta 2005. aastal. Sellega seoses tuleb nentida, et kuigi vaidlustatud otsuse 221. joonealusest märkusest nähtub, et komisjonil oli juba tõendeid, mis võimaldasid tal rikkumist tuvastada, ei vaidle hagejad siiski vastu, et ühelgi dokumentaalsel tõendil ei olnud sellist täpsusastet, mistõttu aitas see komisjonil keelatud kokkuleppe toimimist tõendada.

170 Eespool punktides 165–169 esitatud kaalutlusi arvestades tuleb tõdeda, et vastupidi sellele, mida väidavad hagejad oma menetlusdokumentides ja mida nad kohtuistungil märkisid, oli Grohe esitatud teabel kogumis hinnatuna oluline lisaväärtus, mis õigustas tema trahvisummade vähendamist komisjoni poolt.

171 Hagejate argument, mille kohaselt nähtub komisjoni 11. juuni 2002. aasta otsuse 2004/138/EÜ [EÜ] artikli 81 kohase menetluse kohta (COMP/36.571/D-1 – Austria pangad – „Lombardia klubi") (ELT 2004, L 56, lk 1) põhjendusest 550, et koostööteatise alusel trahvi vähendamise taotlusel saab olla oluline lisaväärtus vaid siis, kui ajassepuutuv ettevõtja esitab uued, varem komisjonile teadmata asjaolud ja kui ta esitab selgitusi, mis lihtsustavad komisjonil rikkumise mõistmist, tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata. Nimelt, kui rikkumise asjaolude kohta ettevõtja esitatud teave, mis oli komisjonile juba teada, võimaldab komisjonil tõendada asjaolusid, mida ta ei oleks muidu saanud karistada, on sellisel teabel oluline lisaväärtus. Sellisest kinnitusest, mis erineb eespool punktis 151 kirjeldatust, on komisjonile kasu keelatud kokkuleppe eest karistuse määramisel. Neid asjaolusid arvestades ei kummuta ainuüksi asjaolu, et ettevõtja ei teavita komisjoni asjaoludest, mis olid viimasele eelnevalt teadmata, seega tõdemust, et tema koostööl oli sellegipoolest oluline lisaväärtus.

172 Seetõttu tuleb hagejate kolmas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

4. *Neljas väide, mis puudutab 2006. aasta suuniste tagasiulatuvat kohaldamist*

173 Hagejad väidavad sisuliselt, et see, et 2006. aasta suuniseid kohaldati käesoleva juhtumi asjaoludele suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „1998. aasta suunised") asemel, mis olid jõus ajal, mil nad esitasid oma taotluse, rikub

tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtet, nagu see on ette nähtud kohtupraktikas, põhiõiguste harta artikli 49 lõikes 1 ja Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni artiklis 7.

174 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu.

175 Kohtupraktikast tuleneb, et kriminaalõiguse tagasiulatuva kohaldamise keelu põhimõte, nagu see nähtub põhiõiguste harta artiklist 49, on kohaldatav igasuguses haldusmenetluses, milles võidakse aluslepingu konkurentsieeskirjade alusel määrata karistusi (vt selle kohta Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punkt 202), ning võimaldab vaidlustada rikkumist ette nägeva normi uue tõlgenduse tagasiulatuva kohaldamise, kui selle tõlgenduse tulemus ei olnud rikkumise toimepanemise ajal mõistlikult ootuspärane (vt selle kohta analoogia alusel eespool punktis 140 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punktid 87–89 ja seal viidatud kohtupraktika, ning Üldkohtu 2. veebruari 2012. aasta otsus kohtuasjas T-83/08: Denki Kagaku Kogyo ja Denka Chemicals *vs*. komisjon, punkt 120). Selle põhimõtte järgimise kontrollimisega seoses on otsustatud, et tuleb kontrollida, kas muudatus oli asjaomaste rikkumiste toimepanemise ajal mõistlikult ootuspärane (eespool viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 224). Ootuspärasuse mõiste ulatus sõltub suurel määral asjassepuutuva teksti sisust, sellega hõlmatavast valdkonnast ning selle adressaatide arvust ja staatusest. Seaduse ootuspärasusega ei ole vastuolus see, kui asjaomane isik peab pöörduma õigusnõuandja poole, et konkreetsetel asjaoludel mõistlikult hinnata konkreetsest teost tuleneda võivaid tagajärgi. See on nii eelkõige nende kutseala esindajate puhul, kes on harjunud oma kutsetegevuses suuremat hoolsust üles näitama. Neilt võib seega oodata suuremat hoolt sellise tegevusega kaasnevate riskide hindamisel (eespool viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 219).

176 Selles küsimuses tuleb meenutada, et konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine, nagu need tulenevad määruse nr 1/2003 sätetest, nõuab, et komisjon saaks nimetatud määruse artikli 23 lõikes 2 kehtestatud piirides trahvide taset igal ajal tõsta, kui see on vajalik konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks. Sellest tuleneb, et trahviga lõppeda võiva haldusmenetlusega seotud ettevõtjatel ei saa tekkida õiguspärast ootust, et komisjon ei ületa varasema praktika käigus määratud trahvide määrasid või et kasutatakse sama trahvide arvutamise meetodit, vaid vastupidi, et nimetatud ettevõtjad peavad arvestama võimalusega, et komisjon võib igal hetkel otsustada tõsta trahvisummasid võrreldes minevikus kohaldatuga, kui komisjon kas tõstab trahvisummade taset üksikutes otsustes trahve määrates, või ka trahvisummade tõstmisel, kohaldades arutatavale asjale üldise ulatusega käitumisreegleid, näiteks suuniseid (eespool punktis 175 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punktid 227–230, ja eespool punktis 140 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punktid 90 ja 91).

177 Antud asjas tuleb esiteks tõdeda, et 2006. aasta suunised kuuluvad määruse nr 1/2003 artikli 23 lõigetes 2 ja 3 kehtestatud õiguslikku raamistikku, et need aitavad täpsustada sellest sättest tuleneva komisjoni hindamispädevuse piire ja et kooskõlas määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikega 2 seab 2006. aasta suuniste punkt 32 igale rikkumises osalenud ettevõtjale või ettevõtjate ühendusele määratava lõpliku trahvisumma ülempiiriks 10% selle eelmise majandusaasta kogukäibest.

178 Teiseks tuleb märkida, et isegi 1998. aasta suuniste korrapärast läbivaatamist sätestava sõnaselge sätte puudumisel oleksid hagejad olemasolevat kohtupraktikat arvestades pidanud arvesse võtma võimalust, et komisjon otsustab pärast rikkumise toimpanemist trahvide arvutamise uued suunised vastu võtta ja neid kohaldada (eespool punktis 175 viidatud kohtuotsus Denki Kagaku Kogyo ja Denka Chemicals *vs*. komisjon, punkt 116).

179 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb järeldada, et 2006. aasta suunised ja eelkõige nendes sisalduv trahvide arvutamise uus meetod – eeldades, et sellel on määratavate trahvide taset tõstev mõju – oli sellistele ettevõtjatele nagu hagejad tuvastatud rikkumiste toimepanemise hetkel mõistlikult

ootuspärane ning et komisjon ei rikkunud tagasiulatuva jõu põhimõtet, kui kohaldas vaidlusaluses otsuses 2006. aasta suuniseid rikkumise suhtes, mis pandi toime enne suuniste vastuvõtmist (vt selle kohta Euroopa Kohtu eespool punktis 175 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punktid 231 ja 232, ning 18. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas C-397/03 P: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-4429, punkt 25).

180 Hagejate kaks argumenti, milles väidetakse, et 2006. aasta suuniste tagasiulatuv kohaldamine ei olnud käesolevas asjas ootuspärane, ei lükka ümber eelmises punktis tõdetut.

181 Esiteks, hagejad väidavad, et kuigi ettevõtjatel ei saanud enne 1998. aasta suuniste vastuvõtmist olla õiguspärast ootust seoses asjaoluga, et trahvide arvutamise meetod püsib muutumatuna, oli olukord pärast kõnealuste suuniste vastuvõtmist teistsugune, arvestades 2006. aasta suunistes kestuse kriteeriumile omistatud suurt tähtsust. Tuleb aga tõdeda, et kuna ükski 1998. aasta suuniste säte ei viita sellele, et suuniseid ei muudeta liidu konkurentsieeskirjade tõhusa rakendamise tagamiseks, siis ei saanud hagejatel olla mingit õiguspärast ootust selles küsimuses, sh seoses asjaoluga, et keelatud kokkuleppe kestuse kriteeriumil ei ole uute suuniste vastuvõtmise raames suuremat tähtsust trahvisumma kindlaksmääramisel. Seega tuleb hagejate argument põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

182 Teiseks, hagejad väidavad, et neil oli õiguspärane ootus, et juhtumi asjaoludele kohaldatakse 1998. aasta suuniseid, kuna esiteks esitasid nad oma taotluse just pärast seda, kui Euroopa Kohus leidis 1998. aasta suuniste osas, et need on õiguspärased, eespool punktis 175 viidatud otsuses kohtuasjas Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, ning teiseks komisjonil kulus vastuväiteteatise vastuvõtmiseks alates kontrollidest kaks aastat. Sellega seoses tuleb märkida, et need kaks argumenti ei mõjuta kuidagi eespool punktides 176 ja 177 mainitud tõdemust, mille kohaselt oli piisavalt ootuspärane, et komisjon kohandab trahvide taset vastavalt oma poliitika vajadustele ning kohaldab juhtumi asjaoludele seega 2006. aasta suuniseid. Need argumendid tuleb seega tulemusetuna tagasi lükata.

183 Neid asjaolusid arvestades tuleb neljas väide tervikuna tagasi lükata.

184 Arvestades nelja hagejate esitatud väite analüüsi, tuleb kõigepealt esiteks esimese väitega osaliselt nõustuda, ning arvestades seda, et komisjoni selles osas tehtud viga puudutab rikkumise (antud juhul keelatud kokkulepe) tuvastamist ennast, tuleb vaidlustatud otsuse artikli 1 lõike 1 punktid 3 ja 4 osaliselt tühistada eespool punktis 128 esitatud põhjusel. Teiseks tuleb teha sellest õigusvastasusest tulenevad järeldused hagejatele määratud trahvisummadele hagejate muutmisnõude analüüsi raames. Teisalt tuleb esiteks nõustuda eespool punktis 138 esitatud põhjusel teise väitega ning teiseks teha sellest õigusvastasusest järeldused trahvisummale hagejate esitatud muutmisnõude analüüsi raames. Kolmandaks tuleb tühistamisnõue ülejäänud osas rahuldamata jätta.

B – *Teise võimalusena esitatud nõue vähendada hagejatele määratud trahvisummasid*

185 Arvestades teist nõuet, milles hagejad paluvad Üldkohtul vähendada neile määratud trahve (vt eespool punkt 26), peab Üldkohus täieliku pädevuse raames analüüsima esiteks, millised tagajärjed on hagejatele määratud trahvisumma arvutamisega seotud komisjoni vigadel, mis on esitatud eespool punktides 128 ja 139, ning teiseks muid argumente, mille hagejad esitasid selleks, et Üldkohus vähendaks neile määratud trahvisummasid.

1. *Trahvisummadega seoses tehtud komisjoni vigade tagajärjed*

186 Kuigi suunised ei mõjuta trahvi hindamist liidu kohtus, kui kohus teeb otsuse täieliku pädevuse alusel (Üldkohtu 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02-T-51/02: Brasserie nationale jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-3033, punkt 169), peab Üldkohus antud juhul asjakohaseks nendest lähtuda

trahvisumma ümberarvutamisel eeskätt seetõttu, et need võimaldavad arvesse võtta kõiki juhtumi asjassepuutuvaid asjaolusid ning määrata kõikidele tuvastatud rikkumises osalenud ettevõtjatele proportsionaalsed trahvid.

187 Antud asjas tuleb uuesti arvutada esiteks trahvisumma, mis on seotud eespool punktis 128 välja toodud veaga, mis puudutab Itaalias toime pandud keraamilisi tooteid puudutavat rikkumist, ning seejärel määratud trahvi lõplik summa, arvestades eeskätt eespool punktis 139 esitatud viga.

188 Esiteks, mis puudutab trahvi, mille komisjon võis hagejatele määrata ainult seoses nende osalemisega keraamilisi tooteid puudutavas rikkumises Itaalias, siis tuleb esiteks arvesse võtta vastavalt 2006. aasta suuniste punktile 13, ja nagu komisjon õigesti märkis vaidlustatud otsuse põhjenduses 1200, asjassepuutuva ettevõtja käivet, mida ta sai viimasel rikkumises osalemisele eelnenud aastal. Kuna viimane Itaalias hagejate keraamiliste toodete turul toimunud rikkumises osalemisele eelnenud aasta on aasta 2000, siis tuleb arvesse võtta hagejate selle turul seoses nende toodetega nimetatud aastal saadud käivet. Selleks käibeks, mille hagejad esitasid Üldkohtule vastuseks menetlust korraldavatele meetmetele ja mille kohta komisjon märkis samuti menetlust korraldavate meetmete vastuses, et ta ei vaidlusta selle paikapidavust, on 210 461 486 eurot. Seda käivet tuleb seega trahvisumma arvutamisel arvesse võtta selle käibe asemel, mis on näidatud vaidlustatud otsuse tabelis C ehk 191 641 141 eurot, mille hagejad said 2003. aastal.

189 Teiseks, käibe määrade osas, mida tuleb arvesse võtta 2006. aasta suuniste punktide 23 ja 25 alusel, tuleb sellega seoses kõigepealt märkida, et hagejad osalesid kõnealuses keelatud kokkuleppes pikka aega, kuna vaidlust ei ole muu hulgas selles, et Austrias osalesid nad rikkumises, mis kraanide ja toruliitmike osas kestis 10 aastat ja 3 kuud ning keraamiliste toodete osas 9 aastat ja 8 kuud. Edasi, keelatud kokkulepet, milles nad osalesid, tuleb lugeda väga raskeks, kuna see seisnes mitmes liikmesriigis mitme toote hinnatõusu kooskõlastamises. Need asjaolud on iseenesest piisavad, et sarnaselt sellele, mida otsustas komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 1220 ja 1225, tuleb kohaldada 15% määra, selleks et arvutada esiteks 2006. aasta suuniste punktides 21–23 ette nähtud trahvi põhisumma ning teiseks pärast rikkumise kestusega seotud kordaja kohaldamist (vt tagapool punkt 190) nimetatud suuniste punktis 25 ette nähtud hoiatava mõjuga lisasummale.

190 Kolmandaks, kuna seoses keraamiliste toodetega toimepandud rikkumine Itaalias kestis 11 kuud, mitte 11 aastat ja 7 kuud, siis tuleb vastavalt 2006. aasta suuniste punktile 24 põhisummat korrutada kordajaga 0,92, mitte 11,58, nagu märkis komisjon vaidlustatud otsuse tabelis D.

191 Eespool punktides 188–190 esitatud kaalutlusi arvestades on hagejatele Itaalias keraamilisi tooteid puudutava rikkumisega seoses määratava trahvi summa allapoole ümmardatult 60 612 000 eurot, mitte 360 000 000 eurot, nagu hindas komisjon vaidlustatud otsuse tabelis E. Nimelt, see 60 612 000 euro suurune summa vastab järgmisele arvutustulemusele: [(210 461 486 x 15%) x 0,92] + (210 461 486 x 15%).

192 Teiseks, arvestades eelmises punktis tehtud arvutust ja eespool punktis 139 esitatud järeldust, mille kohaselt ei saanud komisjon hagejatele määrata trahvi seoses Belgias ja Prantsusmaal toime pandud rikkumistega keraamilisi tooteid puudutavas osas, on määratava trahvi kogusumma enne 30% vähendamist 2002. aasta koostööteatise alusel 171 812 000 eurot 479 730 000 euro asemel (vaidlustatud otsuse tabel G), mida on vähendatud 465 844 000 eurole, et võtta arvesse hagejate käibe 10% piirmäära (vt vaidlustatud otsuse tabel F). Nimelt vastab see 171 812 000 euro suurune summa trahvidele, mis määrati ühelt poolt keraamiliste toodetega seotud rikkumiste eest Saksamaal (5 700 000 eurot; hagejad ei ole seda summat vaidlustanud), Itaalias (60 612 000 eurot), Austrias (2 700 000 eurot; hagejad ei ole seda summat vaidlustanud) ning teiselt poolt kraanide ja toruliitmikega seotud rikkumiste eest Saksamaal (9 600 000 eurot), Itaalias (90 000 000 eurot) ja Austrias (3 200 000 eurot). Kuna komisjon vähendas trahvisummat 30% 2002. aasta koostööteatise alusel, on hagejate toimepandud rikkumisega seotud trahvi kogusumma seega 122 711 400 eurot, mitte 326 091 196 eurot, nagu on märgitud vaidlustatud otsuse tabelis H.

193 Üldkohus peab täieliku pädevuse teostamise raames vajalikuks jaotada selliselt ümber arvutatud trahvi kogusumma, st 122 711 400 eurot hagejate vahel kahe järgmise reegli alusel. Esiteks, vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 3 punktides c, d ja f–i määratud komisjoni trahve ei muudeta, kuna hagejad ei tõendanud, et nendes punktides nimetatud äriühingutele määratud trahvid on õigusvastased või kohatud. Sel põhjusel on Trane, Wabco Europe ja Ideal Standard Italia vahel jaotatav trahvisumma 113 005 480 eurot (st 122 711 400 – 1 519 000 – 5 575 920 – 2 611 000). Teiseks ei nähtu hagejate esitatud argumentidest ega Üldkohtu toimikust, et jaotuse alused, mida komisjon kasutas vaidlustatud otsuses, et määrata individuaalselt või solidaarselt trahvid Trane'ile, Wabco Europe'ile ja Ideal Standard Italiale, ei ole asjakohased. See viib Üldkohtu järeldusele, et esiteks Trane'ile tuleb määrata trahv summas 92 664 493 eurot (vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 3 punktis a osutatud 259 066 294 euro suuruse trahvi asemel), teiseks, Wabco Europe'ile ja Trane'ile solidaarselt trahv summas 15 820 767 eurot (vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 3 punktis b osutatud 44 995 552 euro suuruse trahvi asemel), kolmandaks Ideal Standard Italiale, Wabco Europe'ile ja Trane'ile solidaarselt trahv summas 4 520 220 eurot (vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 3 punktis e osutatud 12 323 430 euro suuruse trahvi asemel).

2. *Täiendavad argumendid, mille hagejad esitasid trahvisummade vähendamise taotluse põhjendamiseks*

194 Hagejad esitavad kaks täiendavat argumenti, et põhjendada neile määratud trahvisummade muutmise taotlust.

195 Sellega seoses on oluline meenutada, et vastavalt kohtupraktikale peab Üldkohus esiteks oma täieliku pädevuse teostamise raames andma enda hinnangu, võttes arvesse kõiki juhtumi asjaolusid ja järgima liidu õiguse üldpõhimõtteid, nt proportsionaalsuse põhimõtet (vt selle kohta eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Romana Tabacchi *vs.* komisjon, punktid 179 ja 280) või siis võrdse kohtlemise põhimõtet (eespool punktis 149 viidatud kohtuotsus Erste Group Bank jt *vs.* komisjon, punkt 187).

196 Teiseks, täieliku pädevuse teostamine ei tähenda omal algatusel kontrollimist. Seega, välja arvatud avalikul huvil põhinev väide, mille liidu kohus peab tõstatama omal algatusel, nt vaidlustatud otsuse põhjenduse puudulikkus või puudumine, peab tõstatama väited selle otsuse kohta ning esitama nende väidete toetuseks tõendid hageja (vt selle kohta eespool punktis 28 viidatud kohtuotsus Chalkor *vs.* komisjon, punkt 64).

197 Esiteks, hagejad paluvad Üldkohtul vähendada neile määratud trahvisummasid komisjoniga tehtud koosöö kvaliteedi tõttu. Nad väidavad eeskätt, et nad esitasid selle taotluse väga kiiresti pärast kontrolle, et nende taotlus oli palju kvaliteetsem kui Grohe oma (kuigi see taotlus esitati vaid mõni päev pärast nimetatud ettevõtja taotlust), eeskätt seetõttu, et see taotlus hõlmas üle 130 dokumendi ja Üldkohus ei tohiks pidada kvaliteedist tähtsamaks taotluse kiiret esitamist ja seda julgustama.

198 Käesolevas asjas leiab Üldkohus, et ükski eespool punktis 197 nimetatud hagejate esitatud põhjus ei õigusta hagejate trahvi kogusumma täiendavat 30–50% vähendamist. Nimelt, esiteks võttis komisjon neid põhjusi arvesse, kui ta hindas hagejate ja Grohe vastavate taotluste tarvilikkust. Nimelt vähendati hagejate trahvi just nende taotluse kiire esitamise ja kvaliteedi tõttu 30%, vaatamata sellele, et nad esitasid komisjonile 2002. aasta koostööteatise alusel taotluse alles kolmanda ettevõtjana, pärast Mascot ja Grohet. Teiseks, hagejate trahvi vähendamine komisjoni poolt täidab antud juhul eesmärki julgustada ettevõtjaid esitama võimalikult kiiresti võimalikult täiuslik 2002. aasta koostööteatise kohaldamise taotlus. Neid asjaolusid arvestades on 30% vähendamine nii Grohe kui ka hagejate puhul õiglane. Nimelt, kuigi hagejad olid taotluse esitamisel natuke aeglasemad kui Grohe, oli hagejate esitatud taotluses rohkem olulise lisaväärtusega elemente kui Grohe omas.

199 Hagejate argument, et komisjon „aktsepteeris" nende argumendid, mille kohaselt Üldkohus peaks nende trahvisummat vähendama 50%, kuna komisjon ei vaidlustanud kostja vastuses nende sellekohaseid nõudeid, ei ole veenev. Esiteks, kuigi on tõsi, et komisjon ei vastanud kostja vastuses konkreetselt hagejate nõudele trahvisummat vähendada Üldkohtu täieliku pädevuse alusel, on tõsi ka see, et komisjon palus tagasi lükata kolmanda väite, mis hõlmas hagejate trahvisumma vähendamise taotlust komisjoniga tehtud koostöö tõttu. Teiseks ja igal juhul ei saa komisjoni poolt hagejate esitatud argumentidele vastamata jätmine siduda Üldkohut täieliku pädevuse teostamisel.

200 Neid asjaolusid arvestades tuleb tagasi lükata hagejate esimene nõue vähendada täiendavalt nende trahve komisjoniga tehtud koostöö alusel.

201 Teiseks, hagejad paluvad trahvi vähendada, kuivõrd ajal, mil nad otsustasid 2002. aasta koostööteatise alusel trahvi vähendamise taotluse esitada, nägid 1998. aasta suunised ette väiksema trahvi kehtestamise kui see, mis tuleneb 2006. aasta suuniste tagasiulatuvast kohaldamisest.

202 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu.

203 Sellega seoses nendib Üldkohus, et ükski toimiku dokument ei võimalda asuda seisukohale, et trahvisummad, nagu ta need ümber arvutas ja määras eespool punktis 198, on ebasobivad, arvestades esiteks hagejate toimepandud rikkumise raskust ja kestust ning teiseks vajadust määrata hagejatele hoiatava mõjuga trahve.

204 Neid asjaolusid arvestades tuleb hagejate teine nõue tagasi lükata.

205 Järelikult tuleb muuta vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 3 punkte a, b ja e, nagu on märgitud eespool punktis 193, ning jätta ülejäänud osas hagejate esitatud trahvisummade vähendamise nõuded rahuldamata.

206 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb vastavalt eespool punktides 184 ja 204 esitatud Üldkohtu järeldustele esiteks eespool punktis 184 esitatud põhjusel tühistada osaliselt vaidlustatud otsuse artikli 1 lõike 1 punktid 3 ja 4, teiseks muuta vaidlustatud otsuse artikli 2 lõike 3 punkte a, b ja e, nagu on märgitud eespool punktis 193, ning kolmandaks jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

Kohtukulud

207 Kodukorra artikli 87 lõike 3 alusel võib Üldkohus otsustada kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

208 Kuna hagi rahuldati osaliselt, tuleb asjaolusid õiglaselt hinnates otsustada, et komisjon kannab lisaks enda kohtukuludele poole hagejate kohtukuludest. Hagejad kannavad seega poole oma kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (neljas koda)

otsustab:

1. **Tühistada komisjoni 23. juuni 2010. aasta otsuse K(2010) 4185 (lõplik) ELTL artiklis 101 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum COMP/39.092 – Vannitoa seadmed ja sisustus) artikli 1 lõike 1 punktid 3 ja 4 osas, milles Euroopa Komisjon tuvastab seal Trane Inc., Wabco Europe'i ja Ideal Standard Italia Srl-i vastutuse rikkumise eest, mis puudutab keelatud kokkulepet Itaalia keraamiliste toodete turul muul ajavahemikul kui 12. maist 2000 kuni 9. märtsini 2001.**

2. Trane'ile otsuse K(2010) 4158 (lõplik) artikli 2 lõike 3 punktis a määratud trahvisumma on 92 664 493 eurot.

3. Wabco Europe'ile ja Trane'ile otsuse K(2010) 4158 artikli 2 lõike 3 punktis b solidaarselt määratud trahvisumma on 15 820 767 eurot.

4. Ideal Standard Italiale, Wabco Europe'ile ja Trane'ile otsuse K(2010) 4158 artikli 2 lõike 3 punktis e solidaarselt määratud trahvisumma on 4 520 220 eurot.

5. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

6. Jätta komisjoni kanda pooled Wabco Europe, Wabco Austria GesmbH, Trane, Ideal Standard Italia ja Ideal Standard GmbH kohtukuludest ja tema enda kohtukulud.

7. Jätta pooled Wabco Europe, Wabco Austria, Trane, Ideal Standard Italia ja Ideal Standard kohtukuludest nende endi kanda.

Pelikánová Jürimäe Van der Woude

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 16. septembril 2013 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse taust 2

Menetlus ja poolte nõuded 5

Õiguslik käsitlus 5

A – Esimese võimalusena esitatud nõuded, milles palutakse vaidlustatud otsus osaliselt tühistada 6

1. Esimene väide, et trahvi arvutamisel on tehtud viga, kuna arvesse võeti hagejate Itaalias müüdud keraamiliste toodete väärtust 6

a) ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumise olemasolu ja selle tõendamist käsitleva kohtupraktika meeldetuletus 6

b) Kokkuvõte hinnangutest, mille tulemusel komisjon määras vaidlustatud otsuses hagejatele karistuse rikkumises osalemise eest Itaalias 9

c) Nende tõendite analüüs, millele komisjon tugines Itaalias keraamilisi tooteid puudutava rikkumise tuvastamiseks ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 10

Itaalias ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu hagejate poolt haldusmenetluses vaidlustamine 10

Tõendid, millele vaidlustatud otsuses tugineti, et tuvastada keraamilisi tooteid puudutava rikkumise olemasolu Itaalias ajavahemikus 15. märtsist 1993 kuni 9. novembrini 2004 11

– Tõend keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe kohta Euroitalias ja Michelangelos seoses koosolekutega, kus hagejad olid ainus nimetatud tooteid tootev kohalviibinud ettevõtja 12

– Tõend keraamilisi tooteid puudutava keelatud kokkuleppe olemasolu kohta Euroitalias ja Michelangelos seoses koosolekutega, kus hagejad olid kohal samaaegselt muude nimetatud toodete tootjatega 16

2. Teine väide, et trahvisumma arvutamisel ei võetud arvesse asjaolu, et hagejatele anti osalist kaitset trahvide eest seoses Belgias ja Prantsusmaal toime pandud rikkumisega 20

3. Kolmas väide, et komisjon leidis valesti, et hagejad olid alles teine, mitte esimene talle 2002. aasta koostööteatise punkti 21 tähenduses olulise lisaväärtusega tõendeid esitanud ettevõtja. 21

4. Neljas väide, mis puudutab 2006. aasta suuniste tagasiulatuvat kohaldamist 25

B – Teise võimalusena esitatud nõue vähendada hagejatele määratud trahvisummasid 27

1. Trahvisummadega seoses tehtud komisjoni vigade tagajärjed 27

2. Täiendavad argumendid, mille hagejad esitasid trahvisummade vähendamise taotluse põhjendamiseks 29

Kohtukulud 30